

Surat deng Paulus bel atuil in parsai se kota Roma

Boa-blingin

¹ Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah huil nal auk son le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Hidim Un nikit auk le daid Kristus atulin in loka-loka, le laok tek atuli li se ola-ola, deng Un Dehet Dais Banan na.

²⁻³ Lolo hmunan nua, Ama Lamtua Allah mana-koet meman son, le Un mee-baha las dul deng Dehet Dais Banan na se Un Buk Niu ka. Ta se Buk Niu na lam, Ama Lamtua hida, le bel Un Ana Yesus maa daid atuli. Halas nia lam, Un in hida na dadi, undeng Yesus maa son, le daid atuli puti deng laih Daud in hua-koet. ⁴ Mo se in dula tenga las sam, Ama Lamtua Allah tulu bel tada noan, Yesus Kristus na mo Un Ana esa. Tiata Yesus Koo la nam, niu baktetebebes, banansila el Ama Lamtua Allah. Nol Ama Lamtua kon nini Un in kuasa ka le bel Yesus nuli pait deng Un in mate ka. Undeng na le kit tana noan, Ama Lamtua Allah Ana ka, mo Yesus, kit Lamtuan na.

⁵ Yesus tulu Un dalen banan na bel au, ta Un huil nal auk le daid Un atulin in nutus, le laok tek Un in hida ka se ola-ola. Ta Un in koma ka le, atuil Yahudi lo ngas kon parsai se Una, nol nuil muid Un in koma ka. Auk kon in koma ka le atuil deng bangsa lias totoang, parsai se Kristus nol nuil muid Un in koma ka.

⁶ Ela kon nol mia, se kota Roma. Mi maam deng bangsa mamu nol deng mana mamu. Yesus Kristus huil nal mi son nol tek noan, “Maam tia! Maa le daid Auk atulin!” ⁷ Undeng na le, auk tunang surat ni bel mi se kota Roma, le tek nuting mi noan, Ama Lamtua Allah namnau mia. Un kon nodan le mi daid Un atulin, man in nuli ka niu'.

Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, le tulu Oen dalen banan na, halin mi nuil babanan, dame, nol titu-tema.

Paulus kohe-kanas bel un tapan nas

⁸ Auk bok auk surat tia, nol in nodan mamu-mamu se Ama Lamtua Allah, undeng Yesus Kristus daek ne mi dalen nas. Auk kon nodan mamu, undeng totoang atuil in daad ne pamarenta Roma la in prenta ngas, dehet apa deng mi in parsai se Yesus sa.

⁹ Auk kohe-kanas bel mi baktetebes hidi nutus taan lo. Ama Lamtua esa tana noan, asa man auk in aa ni, toma. Un kon tana noan, auk in dake ki inu nol in makoe, le tek atuli li deng Un Ana ka Dehet Banan na. ¹⁰ Taom auk kohe-kanas sam, auk nodan elia: “Ama Lamtua, auk taan un lalan na elola ka lo. Mo eta bole lam, Ama Lamtua sai bel auk lalan, le halin auk laok meo auk tapang nguas se kota Roma.”

¹¹ Auk kohe-kanas ela, lole auk kom isi in tia meo mia, le bating bel mi kuasa deng Ama Lamtua Koo la, halin nam mi daid Ama Lamtua atulin man in tahang nal muun dui pait. ¹² Auk in nangan na elia: eta auk daid in tia le daad nol mia kam, auk le tao kuat-tes mi dalen nas, le

halin mi in parsai ka muun keko lako. Nol auk in koma ka le mi tao kuat-tes auk daleng ngi kon.

¹³ Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi tana noan, auk nangan le tia meo mi se Roma oe-oe son. Mo maa lius leol neot ni kon, daid lo bii nabale. Eta auk daid in tia kam, auk in koma ka le muik atuli mamu daid in parsai se Kristus, banansila el maan tenga luas kon. Nini ela, lam auk in dake ki haup isin banan.✧

¹⁴⁻¹⁵ Taon elol kon no, auk in koma ki le, auk musti tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel atuli li totoang. Nas atuil in aa dais Yunani, atuil in aa nini dais didang, atuil tene tamlom atuil ana, atuil in hkola tamlom atuil in hkol lo. Undeng na, auk mana son le tia meo mi se kota Roma.

Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, muik kuasa le bel boa-blingin totoang atuli lia

¹⁶ Auk mae in dehet deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bubuit lo kon, lole auk parsai. Ta eta atuli mes parsai se Ama Lamtua Allah lam, Dehet na muik kuasa deng Ama Lamtua, le bel boa-blingin atuling na deng un in kula-sala ngas. Atuil Yahudi las taan dais nias muna, hidi halas-sam bangsa didang ngas lolen.✧ ¹⁷ Dehet na kon tulu-balang Ama Lamtua lalan na, le tao atuli li in kula-sala ngas daid in toma. Nas totoang dadi, sadi atuli li parsai se Ama Lamtua. Ta muik dulane Un Buk Niu ka dalen noan, “Atuli li musti parsai se Ama Lamtua Allah muna le,

✧ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✧ **1:16** Markus 8:38

halas-sam oen haup in babanan nol Una.
 Ta eta oen parsai se Una lam,
 oen haup in nuil toma ka.”☆

Ama Lamtua komali nol atuil in dai taan Un lo ngas

¹⁸ Mo Ama Lamtua Allah tek son elia: muik atuli in dai toe muid Un lo. Nol muik in daek dais daat bili-ngala. Mo Ama Lamtua sium oen in tao-tao ngas lo. Atuil nias taan ol man in toma ka son. Mo ela kon no, oen tao napiut dasi-dais man in tom lo ngas. Oen in tao ela ka, le atuil didang ngas kon neta, didiin oen taan ol man in toma ka pait lo son. Tiata Ama Lamtua le niung hukung bel oen deng apan nua. ¹⁹⁻²⁰ Atuil nias muik dais in siut puting apan lo, ta totoang dais man atuli li in taan deng Ama Lamtua ka, langa son. Lole Un esa man tulu-balang son nam! Auk in koma ka elia: ninin deng Un in koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, maa lius halas nia, eta atuli li le nangan taan deng Ama Lamtua Apa ka, nol Un in kuasa man hidi nutus taan lo ka lam, boel tuun! Ama Lamtua esa na, atuli li netan lo kon no, oen taan Una, deng asa man Un in dake ngas. Undeng na le auk tek noan, atuil daat nas muik dais in siut puting nal apan pait lo son, noan, “Deng Ama Lamtua Allah lam, auk taan saa lo.”

²¹ Tiata oen taan deng Ama Lamtua kon no, oen dai hao Un lo noan, “Ama Lamtua Allah na mo, kit Lamtuan!” Oen kon dai nodan mammo se Un lo. Hidim oen in nangan na kon tom lo, didiin oen nangan taan asa man in toma ka pait lo son.

☆ **1:17** Habakuk 2:4

Oen nangan hapun lo, le didiin oen dehet in tapa-bele bili-ngala, deng Ama Lamtua Apa ka. Nol oen dalen nas kon daid langa lo son.✧

²² Oen mesa-mesam nikit apan nas noan, “Auk niam atuil in nangan taan dehet-dasi mam!” Oen nangan ela, mo un in toma ka lam, oen ngengon isi. ²³ Hidim, oen todan-lahing se Ama Lamtua Allah man muun dudui ka lo, lole oen tek noan, “Kaim parlu Lamtua in tuladang ela lo!” Mo oen hui-langus se patung in tuladang el; atuli, tilu-kee, tamlom hmukit didang, lako pes in tuladang nga el ula ngas. Nini ela lam, oen hutun soleng Ama Lamtua in nuli, didiin hidi nutus taan lo ka, le seda nini sa-saa man mam mate nala ngas.✧

²⁴ Undeng na le, Ama Lamtua nang soleng oen ela tuun, le halin oen tao muid oen in koma-koma ngas tukun. Un kon nang le oen tao dais daat bili-ngala man butu-kil ne oen dalen nas. Didiin oen mae taan pait lo son. Hidim oen tao hmomos oen apan nas esan, nol tao hmomos atuil tenga las apan kon. ²⁵ Se oen dalen nas, oen taan dasi-dais in toma deng Ama Lamtua Allah ngas son, mo oen dai muid lo. Oen in nangan na tom lo son, hidim oen nangan noan, “Banan dui ka nang le kaim tao dadahut tuun lako, tiam sa-saa lo!” Oen hui-langus se sa-saa man Ama Lamtua in koet tas, mo oen todan-lahing se Ama Lamtua lo, molota Un man koet sa-saa nas totoang! Nol oen tao apan nas el atuil in parsai isi ka, molota oen muik in parsai lo!

✧ **1:21** Efesus 4:17-18 ✧ **1:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:16-18

In toma ka, kit atuli li musti naka-naka nol todan-lahing se Ama Lamtua Allah tutungus! Ela le, halas-sam toma!

²⁶ Undeng oen in daat ta, tiata Ama Lamtua nang le oen tao hmomos ela, muid oen in koma-koma ngas tukun. Hidim oen nong dadahut, nol mae taan lo. Oen sapa-bihatan nas kom in niin nol oen sapa-bikloben nas pait lo, mo oen tao dadahut tuun. Lole bihata niin nol bihata lam!
²⁷ Biklobe las kon ela! Oen kom in niin nol oen sapa-bihatan nas pait lo, le niin nol bikloeb tuun! Oen taan in mae ka bubuit lo kon! Undeng na le, eta oen tom in hukung ngam, toma! Lole oen sisa katang deng lalan in toma ka son!

²⁸ Oen muik in nangan noan, “Banan dui ka, kit butu-kil nol Ama Lamtua deken.” Undeng na le Ama Lamtua nang soleng oen ela tuun, le oen tao muid oen in koma-koma ngas! Tiata oen suma taan in nangan dadaat sii! Hidim oen lako-daek dais man in tom lo ngas!

²⁹ Oen in nuli ka inu nol daat bili-ngala. Oen daek tahan banan na lo, mo suma taan in daek daat si-sii. Oen kom naseke. Oen pesang dael nol atuli. Oen idus-neo daat. Oen keo atuli. Oen kaen apa tutungus. Oen nole-lilung daat. Oen bilu-aa dadahut. ³⁰ Oen kom in aa le tao didaan atuil didang ngaal banan. Oen kom Ama Lamtua lo isi. Oen hadat lo. Oen kom in ngat kabaul atuli. Oen kom in nikit-nikit apan. Oen kom in nuting lalan daat bili-ngala. Oen labang nol atuil blalan nas tutungus. ³¹ Oen dai taan asa man in toma ka lo. Oen kaliut oen in hida ngas esan, didiin atuli parsai oen pait lo. Oen namnau taan

atuil lo. Oen muik tahan in kasiang atuli bubuit lo kon.

³² Oen taan Ama Lamtua Allah atorang nga son, noan, atuil man daek dadaat banansila ela ngas, haup in hukung tele kam, toma. Oen taan atorang na son kon no, oen daek dasi-dais daat sii nabale. Ela sii tuun lo, mo oen taan in hodelokot atuil tenga las, le oen kon daek dadaat ela. Na lai-lisin son!

2

Ama Lamtua kon komali nol bangsa Yahudi man Un in huil nal son nas

¹ Mi ming deng in daek dadaat bili-ngala apin nas son, ta lo? Hidim bet mi nangan noan, “Idaah! Atuil nas in daat ta lai-lisin son!” Eta mi nangan ela son nam, doha lo! Ta mi kon daat ela. Deng mia la asii tuun kon, muik dais in siut puting nal apa ka lo, eta un tek noan, atuil in daek dadaat tas tom in hukung ngam toma. Nadidingun deken, ta mam mi tom hukung ela kon, lole mi kon daek dadaat ela lam![✧] ² Mo kit tana noan, eta Ama Lamtua bel hukung atuil in daek dadaat tas sam, taon elola ko, Un nutus oen dasi las nol lolo-lolo. ³ Tamlom elola? Bet mi muik in nangan pait noan, “Atuil in daek dadaat tas haup hukung deng Ama Lamtua lam, toma.” Molota mi daek dadaat banansila el oen kon. Mo mi nangan noan, “Kaim tom Ama Lamtua in hukung nga lo.” Tasao le mi nangan ela lia?

⁴ Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia. Hidim Un keeh isi nol mi in tao-tao ngas. Mo tasao le mi ngat Un niin maat halin tuun nia?

✧ 2:1 Matius 7:1; Lukas 6:37

Bet mi tanan lo, molota Un tulu Un dalen banan na bel mia, le halin mi nang soleng mi in kula-kula ngas, le pait lakom se Una.

⁵ Mo mi niam bom batu, nol dai hii-ming lo! Nol mi dai nang soleng mi in kula ngas bubuit lo kon! Undeng mi in tao ela ka, le mi hukung nga ngele dui pait. Ta mam eta apan-kloma ki kiamat son nam, Ama Lamtua le sukat totoang atuli li in nuli ka. Nol mam totoang atuli li tana noan, Ama Lamtua nutus atuli li dasi las nol in toma. Oras na, Un bel mi hukung ngele, undeng Un sium mi in tao-tao ngas lo. ⁶ Mi in nuli ka elola lam, mam Ama Lamtua balas mi muid na.✧

⁷ Ta atuil in tao dais banan tutungus sas, mam Ama Lamtua beles in nuil toma man hidi nutus taan lo ka. Oen man haup in todan, nol ngalan banan, le nuil napiut nol Una. ⁸ Mo Ama Lamtua sium atuil in daek dadaat tas lo. Un komali isi nol one, lole oen taan in labang si-sii. Oen daek muid dais in toma ngas lo, mo suma taan in daek muid dais man in tom lo ngas si-siis.

⁹ Totoang atuil man in daek dadaat tas, mam tom in susa nol in daat bili-ngala. Atuil Yahudi, tamlom Yahudi lo kon no, oen totoang tom hidi.*

¹⁰ Mo totoang atuil in daek dais banan nas, mam Ama Lamtua nikit oen lapa-lapa, nol beles in

✧ **2:6** Buk in Naka-nahalit 62:12; Dasi-dais Lila 24:12 * **2:9** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “bel atuil Yahudi las muna, hidi halas-sam bel atuil Yahudi lo kas lolen.” Bango 9 la nahin na elia, “Mam totoang haup susa, dudui pait ta atuil Yahudi las, mo nol atuil Yahudi lo kas kon.” Bango 10 la nahin na elia, “Mam Ama Lamtua nikit sakeng totoang atuil man in daek banan nas, dudui pait ta atuil Yahudi las, mo nol atuil Yahudi lo kas kon.”

todan, le oen nulis babanan nol dame. Nas atuil Yahudi, tamlom atuil Yahudi lo kon no, oen totoang haup ela. ¹¹ Ta Ama Lamtua huil sila lo!✧

¹² Ama Lamtua Atorang nga nahi tom atuli li totoang. Eta muik atuli taan Atorang nas lo, le tao kula-sala kam, mam oen bakisan deng Ama Lamtua Allah. Nol eta muik atuli taan Atorang nas son, mo kalitus sam, mam Ama Lamtua nini Atorang nas pait, le hukung bali one. Mam oen kon haup in mate hidi nutus taan lo ka, nol bakisan deng Ama Lamtua, undeng oen kaliut Un Atorang ngas son. ¹³ Eta le babanan nol Ama Lamtua Allah lam, suma hii-ming Un Atorang ngas siis tuun deken. Molam musti daek mudis, halas-sam Ama Lamtua sium one!

¹⁴ Atuil Yahudi lo ngas taan Ama Lamtua Atorang nga isin na lo, mo deng one la muik in lako-daek muid Atorang na. Lole oen dalen nas esan man tek oen noan, ol man toma nol ol man kula ka. ¹⁵ Nini ela lam, na daid tada noan, Ama Lamtua Atorang nga nuli ne oen dalen nas. Hidim oen dalen nas esan man sukat oen in dake ngas. Nol oen koon nas esan man klaa nol one, eta oen daek kula, nol tek one, eta oen daek in toma ka. ¹⁶ Tiata, mam se leol Ama Lamtua in nikit Yesus Kristus le daid Atuil in Nutus Dasi ka, Un presa-ketan totoang dasi-dais in buni- napang man ne atuli li dalen na ngas. Auk tui ela, banansila el in muik ne Ama Lamtua Dehet Dais Banan na ka.

Atuil Yahudi las tao muid Ama Lamtua Atorang nga kon no, na bel boa-blingin nal oen

✧ **2:11** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17

lo

¹⁷ Tiata mi atuil Yahudi li elola? Mi kom in nikit-nikit apan noan, mi siim man kil Ama Lamtua Atorang man Un in niung maa bel upung Musa ka, ta lo? Mi kon kom in bahan tuan, le aa deng mi in butu-kil nol Ama Lamtua ka.

¹⁸ Baktebes! Mi taan Ama Lamtua in koma ka son. Mi taan ol man in banan dui ka son. Mi taan dais nias totoang son, undeng atuil in tui ngas, tui mi son deng Ama Lamtua Atorang ngas.

¹⁹ Mi parsai bali apan noan, mi tulu nal lalan bel atuil man in taan lalan lo ngas. Mi nataka apan nas banansila el langa, man kaloe bel totoang atuil man in nuil ne mitang dale nas. ²⁰ Undeng mi kil dididi Ama Lamtua Atorang ngas, tiata mi nangan noan mi tanas totoang. Nol mi kon nangan noan mi kil totoang man in toma ngas, ta lo? Dadin nam mi nangan noan, mi tui nal atuil ngengo, nol tana-ana blutu man taan saa lo ngas.

²¹ Tiata auk le ketan elia: mi kom in tui atuil didang, mo tasao le mi esan dai tui saa lo kia! Mi kom in saek mimbar, le tek noan, “Atuli li naok deken.” Mo tasao le mi esan nako lia?!

²² Mi tui noan, “Nong deken.” Mo tasao le mi esan nonga lia?! Mi kom sa-saa in hui-langus sas lo isi, mo tasao le mi esan nuhu-dau sa-saa deng um in hui-langus sas sia?! ²³ Mi bahan tuan deng Ama Lamtua Atorang ngas, mo tasao le mi esan kaliut Atorang ngas, le tao nahmaeng Ama Lamtua ela lia?!

²⁴ Ta lolo hmunan nu, dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Undeng mi atuil Yahudi li in daat ta, tiata atuil didang ngas kom in tao nahmaeng Ama Lamtua ngaal

banan na.”☆

Atuil Yahudi las sunat son kon no, haup in boablingin lo

²⁵ Mi atuil Yahudi li musti sunat muid Ama Lamtua Atorang nga, ta lo? Na daid tada noan, mi atuil Yahudi li man muik hak le sium Ama Lamtua in hida ka. Mo eta mi kaliut Ama Lamtua Atorang nga lam, Ama Lamtua sium mi lo. Mi daid banansila el atuil Yahudi lo kas, nol atuil man sunat lo ngas. ²⁶ Nangan babanan! Ta eta atuil man sunat lo ngas tao muid Ama Lamtua Atorang nga lam, mam Ama Lamtua sium one, banansila el un nam atuil Yahudi man sunat son na, ta lo? ²⁷ Mo doha-doha loo! Ta eta atuil Yahudi lo ngas sunat lo, mo tao muid Ama Lamtua Atorang nga lam, mam oen tao nahmaeng mi nini in tulu-balang mi in kula-sala ngas noan, mi atuil Yahudi in sunat son, nol kil Atorang nas son deng hmunan nua, mo mi kaliut Ama Lamtua Atorang nga nababael tuun.

²⁸ Mi nangan noan, atuil man daid upung Abraham in hua-koet, nol atuil in sunat tas man daid Ama Lamtua atulin baktetebes se? Loo! ²⁹ Ta atuil man in daid Ama Lamtua atulin baktetebes sas, mo atuil man babanan nol Ama Lamtua ngas. Nol sunat in toma man tao atuli li le daid Ama Lamtua anan nas sa, mo tadan in se bulang nga ka lo, molam tadan in se kit dalen nia, man Ama Lamtua Koo la in dake ka. Atuil in banansila ela ka, haup in naka deng Ama Lamtua, mo deng atuli li lo.☆

☆ **2:24** Yesaya 52:5 ☆ **2:29** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 30:6

3

Atuil Yahudi las muik hak le sium pusaka deng Ama Lamtua in hida ka kon no, na tao oen le haup boa-blingin lo

¹ Eta ela lam, daid atuil Yahudi man in sunat tam, in ontong ngi saa la? Bet mi nangan noan, atuil Yahudi las haup mamu dui nol banan dui, deng atuil Yahudi lo kas, ta lo? ² Baktebes! Daid atuil Yahudi kam, muik in ontong se dasi mamu. Laih hmunan na, undeng Ama Lamtua Allah bel atuil Yahudi las osa, le dul Un in Teka-teka ngas nol dohas babanan. ³ Tiata elola? Bet mi nangan noan, Ama Lamtua tao nal muid asa man Un in aa son na lo, undeng muik atuil Yahudi dehe, man parsai Un lo, ta lo? ⁴ Ela lo! Ta totoang atuil in se apan-kloma kia daid atuil in nolelilung kon, Ama Lamtua sii man aa in toma ngas tutungus! Nangan, ta dulan ne Buk Niu ka deng Ama Lamtua apa ka noan,

“Muik atuli bel kula noan,

Un nutus dasi las sam lolo lo.

Mo mam oen taan haup noan,

asa man Un in aa ka, meman toma.

Taon elola ko Un nala,

undeng Un aa kam kula lo.”[☆]

⁵ Mo eta kit daek kula kam, na man tulu langa dui bel totoang atuli li noan, asa man Ama Lamtua in tao ka, meman toma. Eta ela lam, kit le aa elola? Kit le aa noan, Ama Lamtua hukung kita lam, lolo lo ke? (Ta muik atuli deeh aa ela.)

⁶ Ela loo! Eta Ama Lamtua hukung kita lam, Un

[☆] 3:4 Buk in Naka-nahalit 51:4

kula lo. Ta Un muik hak le hukung totoang in daek kula-sala se apan-kloma ki ngias.

⁷ Eta auk in nole-lilung ngi tao Ama Lamtua in muun-tes sa le lapa tapnaeng ngam, tasao le Ama Lamtua hukung auk nabale lia? Eta auk tulu-balang Un in muun-tes sa ela son nam, tasao le Un pres auk in nuli kia, hidim nutus auk dasi li noan, asa man auk in tao na kula kia? ⁸ Ela deken! Ta eta muid in nangan ela ka lam, mi daek muid atuli li in teka, man noan, “Nang le kit daek daat tas mammo dui, le halin banan nas kon mammo dui pait!” Atuil in aa ela ka, tom in hukung ngam, toma. Mo muik atuli aa le tao didaan auk ngalang ngi noan, auk tui atuli las ela.

Muik atuli mes lo kon man dalen na lolo baktetebes, lole totoang tao kula hidi

⁹ Tiata elola? Mi nangan noan kit atuil Yahudi li banan dui deng atuil Yahudi lo ngas se? Ela lo! Ta auk tulu bel mi son noan, atuil Yahudi tam atuil Yahudi lo kon, totoang atuli li kula. ¹⁰ Lole dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Muik atuli in nuil lolo tutungus lo.

Muik mes lo kon!

¹¹ Muik atuli in nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua lo.

Muik mes lo kon man nuting le taan Ama Lamtua.

¹² Oen totoang sisa son deng lalan in nuil lolo ka. Hidim, oen muik ambak lo son.

Muik atuli in tulu-balang un dalen banan na lo.

Muik mes lo kon!✧

¹³ Oen in aa ka bui hoso,

✧ **3:12** Buk in Naka-nahalit 14:1-3; 53:1-3

banansila el niut utu man atuli kali pait ta.
 Oen bahan nas suma taan in nole-lilung sii.
 Oen dasin in aa puting deng oen bahan nas sa,
 banansila el ula la lasong nga.✧

14 Oen bahan nas suma taan in lote-pisun atuli,
 nol dehet dais daat le tao atuli li dalen iil
 tukun,
 lole na man puti deng oen dalen daat
 ta.✧

15 Oen lii tatahan in keo atuli lo.

16 Oen laok se ola lam,
 oen kom in tao lobo-lau se la,
 nol tao atuli li le haup susa bili-ngala.

17 Oen in nuli ka muik in mole-dame lo,
 oen nuil taan nini dalen in tetesa lo.✧

18 Oen keeh nal apan nas lo,
 undeng muik in lii tahan Ama Lamtua
 bubuit lo kon.”✧

19 Deng in teka-teka nias sam kit tana noan,
 muik tahan atuli mes lo kon se apan-kloma kia,
 man toma. Nol kit kon tanan nol langa son noan,
 totoang in dul ne Buk Niu ka deng Atorang na
 ngas hai bus atuil Yahudi las, man sium Atorang
 nas son. ²⁰ Tiata muik atuli mes lo kon, man tek
 nal noan, “Ama Lamtua noken auk noan, atuil in
 dalen lolo, lole auk lako-daek muid Un Atorang
 ngas totoang son.” Undeng Ama Lamtua Atorang
 ngas man tulu bel noan, kit totoang tao kula saol
 Una.✧

✧ **3:13** Buk in Naka-nahalit 5:10; 140:4 ✧ **3:14** Buk in
 Naka-nahalit 10:7 ✧ **3:17** Yesaya 59:7-8 ✧ **3:18** Buk in
 Naka-nahalit 36:2 ✧ **3:20** Buk in Naka-nahalit 143:2; Galatia
 2:16

Kit musti parsai se Lamtua Yesus le, halas-sam Ama Lamtua Allah noken kit noan, atuil in dalen lolo

²¹ Nangan taan Ama Lamtua lalan in sai bel kit le halin babanan pait nol Una ka lo deken. Ta kit babanan nol Una, undeng kit in lako-daek muid Un Atorang nga ka lo. Un Atorang nga esa man dul ela, nol Un mee-baah hmunan nuas kon tek ela ne, Ama Lamtua Buk Niu ka. ²² Ama Lamtua Allah noken kit noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una, se dedeng kit in parsai se Yesus Kristus sa. Un huil sila lo, ta Un tao ela bel totoang atuil man in parsai se Yesus sas.☆

²³ Ta totoang atuli li tao kula. Tiata muik atuli mes lo kon man tao apa ka le babanan pait nol Ama Lamtua, undeng oen in tao ka tatai nol asa man Ama Lamtua in koma ka lo. ²⁴ Ela kon no, Ama Lamtua Allah esa man tulu Un dalen banan na, nol nutus noan, kit muik in kula lo son. Un sium kit ela, undeng Yesus Kristus sui nal kit son deng kit in kula-sala ngas.

²⁵⁻²⁶ Ama Lamtua Allah tulu nal Yesus son, le daid in sui-nahat nol kose soleng kit in kula-sala ngas, le tepat kit in mae ka. Mo kit musti parsai se Una noan, Un man sium kit hukung nga. Tiata, Un nang Un dala ka le baa, halin mate seda kita. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah tulu bel noan, asa man Un in nutus son na, toma. Hmunan nu, Un keeh isi, hidim Un huil le nadidingun atuli li in tao kula-sala se hmunan nua ka. Mo eta Un hukung atuil in kula-sala ngas lo kam, Un in dake ka lolo lo. Tiata, Un sai lalan le nang Yesus

☆ **3:22** Galatia 2:16

Kristus halin tom in hukung undeng kit in kula-sala ngias. Halas nia, Un tulu bel atuli li totoang noan, Un lako-daek in banan na napiut. Hidim totoang atuil in kula-sala man parsai se Yesus sas, Un nutus le noken oen noan, atuil in dalen lolo.

²⁷ Tiata elola? Bet mi nangan noan, mi boel bahan tuan, undeng Ama Lamtua sium mi son, ta lo? Tam mi le tulu Atorang mesa, man tao mi le babanan nol Ama Lamtua la? Mi bali le Ama Lamtua sium mia, undeng mi in daek dais banan muid Atorang nga ka le? Loo! Ta Ama Lamtua Allah sium kita, undeng kit in parsai se Yesus sa. Na sii!

²⁸ Undeng na le halas ni kit taan son noan: atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng oen in tao muid Un Atorang nga ka sii lo, molam undeng oen in parsai se Una ka.

²⁹ Elam auk le keket elia: Ama Lamtua Allah suma sium atuil Yahudi las siis se? Tamlom Un sium atuil Yahudi lo kas kon na? In toma ka, Un sium oen totoang.

³⁰ Ta Ama Lamtua Allah na mo suma mes sii. Nol suma muik lalan mes sii man Un simun le kit atuli li haup in babanan pait nol Una. Na undeng kit in parsai se Kristus sa. Lalan na ka, taung atuil Yahudi nol atuil Yahudi lo kas kon.✧

³¹ Tiata auk le keket elia: eta kit parsai se Kristus sam, na kose soleng Ama Lamtua Atorang ngas se? Loo! Ta kit in parsai se Kristus sa, man tao Un Atorang ngas le daid inu.

✧ **3:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:4; Galatia 3:20

4

Kat kleta deng upung Abraham. Un babanan nol Ama Lamtua undeng un parsai se Ama Lamtua

¹ Tiata eta kit kat kleta deng upung Abraham, kaim atuil Yahudi li upu kia-kaons sa, lam kit tui nal asa deng in daid babanan nol Ama Lamtua, undeng in parsai se Kristus sa la?

² Kit tui nal elia: eta Abraham haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng un in daek dais banan na lam, un kon muik peke le aa kam baha tuan se atuli li sila. Mo se Ama Lamtua sila kam, un aa nal saa lo. ³ Lole muik dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,

“Undeng Abraham parsai se Ama Lamtua Allah, tiata Ama Lamtua noken un noan atuil dael lolo, man babanan nol Una.”☆

⁴ Atuil in dake ki sium gaji. Gaji na duit in bele tuun lo, molam duit man tuang nga in baen, le seda atuling na in kae ka. Ta na atuling in dake ka nena. ⁵ Atuli li hmunan nu daek kula nol tiuhii Ama Lamtua lo, mo Ama Lamtua man muik hak le tek noan, atuil man in parsai se Yesus Kristus sa haup in babanan pait nol Una. Muik tahan dasi mes lo kon man atuli li bisa daken, le halin un babanan nol Ama Lamtua. Ta atuli li musti parsai se Yesus Kristus le, halas-sam Ama Lamtua noken un atuil in dalen lolo, nol sium una.

⁶ Laih Daud kon tek noan, atuli li dalen kolo dedeng Ama Lamtua Allah noken oen noan, oen

☆ **4:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Galatia 3:6

nam mo, atuil in dalen lolo, molota oen tao saa lo. Ta laih Daud dul noan:

⁷ “Atuil nias kaliut Ama Lamtua Atorang ngas son kon no,

Un kose soleng oen in kula-sala ngas.

Undeng na le oen ontong isi!

Atuil in daek dadaat tas,

Ama Lamtua nadidingun oen in kula-sala ngas son.

⁸ Ta eta Ama Lamtua kaih atuli li in kula-sala ngas lo kam,

atuling na, ontong baktetebes!”[☆]

⁹ Bet mi nangan noan, suma atuil Yahudi in sunat tas, man ulat le babanan nol Ama Lamtua, ta lo? Mo atuil bangsa didang man sunat lo ngas bisa lo! In nangan ela na, kula! Tiata kaim tek nuting mi son noan, undeng Abraham parsai se Ama Lamtua, tiata Ama Lamtua noken un noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una. ¹⁰ Ama Lamtua noken Abraham ela blinga la? Oras un sunat son na tam, oras un sunat lo bii ka la? In toma ka, oras un in sunat lo bii ka.

¹¹ Toma! Dedeng Abraham sunat lo bii ka, Ama Lamtua Allah noken un son noan, atuil in dalen lolo, man babanan nol Ama Lamtua. Nenesang halas-sam un sunat le daid tada noan, un daid atuil in parsai se Ama Lamtua. Nini ela lam, Abraham man sai lalan bel totoang atuil man in parsai se Ama Lamtua Allah ngas. Ta atuil in sunat, tam atuil in sunat lo kon no, Ama Lamtua sium totoang atuil in parsai Una ngas, le oen babanan nol Una.[☆] ¹² Abraham kon sai lalan

[☆] **4:8** Buk in Naka-nahalit 32:1-2

[☆] **4:11** Dehet deng

Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10

bel kaim atuil Yahudi man in sunat tias. *Undeng* kaim in sunat ti lo, molam *undeng* kaim in parsai se Kristus, banansila el hmunan nu Abraham in parsai Ama Lamtua se dedeng un in sunat lo bii ka.

Eta kit parsai Ama Lamtua Allah lam, kit sium asa man Un in hida ngas

¹³ Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Abraham, nol un in hua-koet tas noan, lako-lako lam apan-kloma ki pampesa daid oen pusaka. Ama Lamtua hid ela, undeng Abraham in tao muid Un Atorang ngas sa lo, molam undeng Abraham in parsai se Ama Lamtua ka, tiata Ama Lamtua noken un noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una.✧

¹⁴ Ta eta atuli li lako-daek muid Ama Lamtua Atorang ngas, le haup nal pusaka man Ama Lamtua in hida ka lam, na tao un in parsai se Ama Lamtua ka daid parsum tuun. Nol Un in hida ka kon, muik nahin lo.✧ ¹⁵ Ama Lamtua Atorang ngas se ola lam, se na kon kit tutnaal atuil in kaliut Atorang nas. Nol eta atuli li kaliut Un Atorang ngas sam, Ama Lamtua komali, hidim Un hukung one. Mo eta Ama Lamtua Atorang ngas muik lo kam, taon elola ko muik atuli in kaliut Atorang nas lo.

¹⁶ Undeng na le kit musti parsai se Una. Na man muun dui deng totoang. Ta Ama Lamtua kom in tulu Un dalen banan na mosa-mosa bel atuil in parsai se Una ngas. Nol eta kit parsai se Un banansila el Abraham mam, taon elola ko,

✧ **4:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:4-6; 22:17-18; Galatia 3:29 ✧ **4:14** Galatia 3:18

kit sium asa man Un in hida ka. Nas kit atuil Yahudi man tao muid Un Atorang ngas, tamlom in tao muid lo ngas kon. Tiata, kit totoang man in parsai ngias, banansila el Abraham in hua-koet.✧

17 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka, Un hid Abraham son noan, “Auk tao ela, le halin ku daid upu kia-kaons deng bangsa mamom.” Abraham parsai Ama Lamtua in hida ka. Hidi nam Ama Lamtua tao in hida na le dadi. Un kon tao atuil in mate ngas le nulis pait. Un suma aa tuun nam, sa-saa man muik lo kas kon, dadis memam.✧

18 Abraham parsai se Ama Lamtua. Un muik ana lo bii kon no, un natang-natang napiut se Ama Lamtua. Undeng na le Ama Lamtua tao un daid “upu kia-kaons deng bangsa mamom.” Na banansila el in dul ne Buk Niu ka dalen noan, “In hua-koet mamom, mam putis deng ku.”✧

19 Abraham tana noan, un blalan isi, umur taun ngatus son, mo un parsai dididi se Ama Lamtua. Sara kon maan in dulu aan se un tain na ka, tuu son, lole un kon blalan isi son.✧ 20 Mo Abraham in parsai ka hutluul lo. Un nangan noan, Ama Lamtua tao nal muid Un in hida ka. Un in parsai Ama Lamtua ka tes taplaeng, se dedeng un nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa ka. 21 Abraham parsai baktetebebes noan, asa man Ama Lamtua hidan son nam, Un daek nal mudin ela. 22 Undeng na le, Ama Lamtua noken Abraham, atuil in dalen lolo man babanan nol Una.

23 Mo Ama Lamtua Buk Niu ka tek noan, Ama

✧ 4:16 Galatia 3:7 ✧ 4:17 Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:5 ✧ 4:18 Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:5 ✧ 4:19 Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:17

Lamtua tek ela bel Abraham sii tuun lo, ²⁴ molam bel kit kon! Ta eta kit parsai se Una lam, Un kon noken kit noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una. Ama Lamtua man bel kit Lamtuan Yesus, le nuli pait deng Un in mate ka. ²⁵ Yesus mate undeng kit in tao kula ngas. Hidim Un nuli pait le sai lalan, halin kit haup in babanan pait nol Ama Lamtua Allah.✧

5

Atuli li babanan nol Ama Lamtua Allah, sadi oen parsai se Lamtua Yesus Kristus

¹ Undeng kit in parsai se Ama Lamtua Allah ka, tiata Un noken kit noan, atuil in dalen lolo. Hidim kit dalen nias daid niu son bel Ama Lamtua, undeng kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua tunang maa son na, sai lalan le halin kit haup in daem nol Una. ² Kit parsai se Kristus muna le, halas-sam Un tulu Un dalen banan na bel kita. Undeng na le, kit dalen ni haup in kuat-tes. Nol kit kon dalen kolo, undeng kit tana noan, mam Ama Lamtua nikit kita, le sium Un in muun-tes sa.

³ Kit haup susa-daat bili-ngala elol kon no, kit dalen kolo tutungus. Ta kit tana noan, kit tui deng in susa ka, le halin kit tahang nal nol muun dui pait. ⁴ Etan kit tahang nal se susa-daat dalen nam, na tao kit le nahing lo, nol kit in nuli ki tao Ama Lamtua dalen kolo. Eta kit nuil tes ela lam, na tao kit in parsai noan, mam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel kita ka, tes muun dui pait. ⁵ Eta kit in parsai ka muun dui ela lam, kit mae

✧ 4:25 Yesaya 53:4-5

lo. Lole Ama Lamtua bel kit Un Koo Niu ka son, le kit taan se kit dalen nias noan, Un in namnau kita ka muun isi.

⁶ Un tulu Un in namnau ka elia: dedeng kit babanan nol Ama Lamtua lo bii ka, kit taan lo, mo Un bel Kristus le mate seda kit in nuil toe muid Ama Lamtua lo ngas. Ama Lamtua man huil oras na. ⁷ Nangan babanan ne! Ta muik atuli memesa isi man tade le mate seda un tapa mesa, man dalen na lolo. Bet muik atuil tenga ka kon tade le mate, halin tulung atuling mes man dalen na banan isi. ⁸ Mo Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka mamamo bel kit son. Undeng se dedeng kit in tao kula nabale ka, Kristus mate seda kita.

⁹ Ama Lamtua Allah noken kit atuil in dalen lolo man babanan nol Una, undeng Kristus dala ka holbohon le mate taung kita. Molota eta atuli li tao kula kam, Ama Lamtua komali. Mo undeng Kristus in tao ka, tiata kit in tao kula-sala ngias tom in hukung pait lo.

¹⁰ Hmunan nu, kit mus nol Ama Lamtua. Molam halas ni Ama Lamtua Ana ka esa man mate, le tao blingin Ama Lamtua dalen na, halin kit haup in daem nol Ama Lamtua. Tiata kit mus nol Ama Lamtua lo son, molam babanan pait nol Una. Dudui pait ta, undeng Kristus nuli pait son, tiata mam se leol kiamat tia lam, Un kon bel boa-blingin kit le halin kit tom Ama Lamtua Allah hukung nga deken. ¹¹ Ela tuun lo! Mo kit kon dalen kolo noan, “Ama Lamtua nam mo, muun isi!” undeng kit butu-kil nol Una. Kit haup in daid Un atulin, undeng kit Lamtuan Yesus

Kristus mate seda kit son, le tao kit daem nol Ama Lamtua.

Eta kit sukat Adam nol Kristus sam, muik in hnika mesa nol muik in bakisan

¹² Tiata deng hmunan hesa kua, kit upun Adam, atuling laih hmunan na, man mulai daek kula. Undeng na le Ama Lamtua Allah belen nuli napiut lo. Hidim kilan deng oras na, totoang atuil in se apan-kloma ki ngias kon, tao kula banansila el una. Undeng oen tao kula muid un ela, tiata oen totoang kon musti mates banansila el una.✧

¹³ Hmunan nua, oras Ama Lamtua Allah bel Un Atorang ngas lo bii ka, atuil in se apan-kloma ki ngias totoang tao kula. Mo undeng muik Atorang lo bii, tiata muik in kaih atuli li in kula-sala ngas lo. ¹⁴ Deng upung Abraham lako lius upung Musa in sium Ama Lamtua Atorang nga ka, totoang atuli li taon elola ko mate. Oen kaliut Ama Lamtua prenta man Un belen son se Adam ma lo kon no, oen tao kula bili-ngala nabale. Undeng na le, oen musti mates banansila el Adam.

Eta kit sukat upung Adam nol Lamtua Yesus sam, muik in hnika mesa, nol muik in bakisan. Lole Adam hnika-tuladang nga banansila el Yesus, man mam puit maa. ¹⁵ Mo Adam in daek kula ka, tatai nol Yesus in daek banan bel kita ka lo. Ta atuling mesan na, Adam, kaliut Ama Lamtua prenta la. Tiata totoang atuli li musti mate. Mo atuling mesan na pait, na Yesus Kristus, Un lako-daek dais banan bili-ngala bel kita, nol nata-natang atuli li le bel seda Un in banan na lo. Atuling mes na in dake ka nola,

✧ **5:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:6

taung atuli li totoang, lole Ama Lamtua kom in daek sa-saa banan bel kita. ¹⁶ Isin deng Ama Lamtua Allah in daek bel kita ngas, kisa deng kula-sala man Adam in tao ngas. Dedeng un in tao kula ka, Ama Lamtua Allah nutus noan, “Ku kula. Tiata ku musti tom in hukung!” Mo atuli li in tao kula ka mammo isi elol kon no, Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na nabale, le nutus noan, “Auk hmarat ku le, kula lo. Tiata ku tom in hukung pait lo ka. Maa le babanan pait nol Au!” ¹⁷ Nol atuling mesan na, Adam, man tao kula, nol kaliut Ama Lamtua prenta la. Undeng na, totoang atuli li musti mate. Mo atuling mesan na pait, Yesus Kristus, man lako-daek in banan na. Undeng Un in lako-daek banan na, tiata kit haup nal in babanan pait nol Ama Lamtua. Na banansila el sa-saa mesa, man Un bel kitan nol mosa. Un le bel kit in nuil toma ka, banansila el kit daid Lahing nga tapans.

¹⁸ Tiata atuling mes na in tao kula ka sai lalan, le totoang atuli li musti tom in nulut deng Ama Lamtua sila ka. Nol Atuling mesan na pait in daek toma ka, man sai lalan le totoang atuli li haup in babanan pait nol Ama Lamtua, le nuil tom nol Una. ¹⁹ Auk in nangan na elia: Adam na mo atuli mes man dai hii-ming se Ama Lamtua lo, hidim kaliut Un prenta las. Nol atuli mammo kon tao kula banansila el una. Mo Yesus sam, atuling man in hii-ming se Ama Lamtua, hidim lako-daek muid Un in koma ngas sa. Un man sai lalan le atuli hut mammo haup in babanan pait nol Ama Lamtua.

²⁰ Ama Lamtua Allah niung Un Atorang ngas se

upung Musa, le halin totoang atuli li taan parsis ol man in kula ka. Se ola-ol tuun kon, atuli li in tao kula ka mamu taplaeng, molam se na kon Ama Lamtua tulu Un dalen banan na mamu dui pait. ²¹ Hmunan nua, in daat man se atuli li dalen nas, muik kuasa le mana-koet one, didiin oen tao kula le haup in hukung tele. Mo halas ni dais banan man kit Lamtuan, Yesus Kristus in lako-dake ka, Ama Lamtua Allah pake le tulu bel kit Un dalen banan na. Hidim dais banan na, muik in kuasa le mana-koet kita, halin kit haup in babanan nol Ama Lamtua, hidim nuil tom tutungus nol Una.

6

Kit musti nang soleng kit in kula-sala ngas le nuil muid Ama Lamtua in koma ka

¹ Tiata, halas ni mi le aa elola la? Bet mi nangan noan, “Ama Lamtua nadidingun kit in kula-sala ngas son, undeng Un dalen banan na. Tiata in banan dui ka, kit tao kula-sala napiut, le mam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na muun dui bel kita.” ² Ela lo! Etan kit tao kula tutungus sam, na tom lo, lole kit nutus son noan, kit bali kudi le nang soleng kit in kula-sala ngas son. Undeng kit butu-kil nol daat tas pait lo son, na banansila el kit mateng son na! Ta atuil in maet son na, tao kula-sala pait lo, ta loo? Eta kit mateng son nam, taon elol le kit nuling halin tao kula pait ta? Bisa loo, ta lo?

³ Bet mi nangan tanan lo, mo oras kit haup in sarani ka, na daid tada noan, kit nang soleng in nuli blaen na, le daid atuil balu man butu-kil nol Yesus Kristus. Na banansila el kit mateng leo-leo

nol Un son. ⁴ Dedeng Kristus mate ka, oen puan Una. Hidim dedeng kit haup in sarani ka, na banansila el kit kon mateng nang soleng in nuli blaana, hidim oen puan kita. Lamtua Allah, kit Aman na, nini Un in kuasa man muun isi ka, le bel Kristus nuli pait deng Un in mate ka. Lamtua Allah, kit Aman na kon koma, le halin nam kit sium Un in kuasa ka, le nuling pait daid atuil balu.☆

⁵ Ta na banansila el kit mateng leo-leo nol Yesus. Undeng kit butu-kil nol Una, tiata mam kit kon nuling pait deng kit in mate ka, tuladang el Un in nuli pait son na.

⁶ Hmunan nu, kit daid atuil in tao kula-sala bili-ngala. Mo halas ni kit in nuli blaana na dudus son, banansila el oen pauk tele kit se kai sangsuli lu leo-leo nol Kristus. Tiata halas ni daat in ne kit dalen ni ngias, muik kuaas le mana-koet kit pait lo son. Kit kon butu-kil nolan le tao kula-sala pait lo son. Lole kit banansila el ata man muik hak in huil nal lo ka, lo son. ⁷ Eta atuli li mate son nam, un daid ata lo son, ta lo? Muik tahan asa mes man dising un le tao kula-sala pait lo.

⁸ Tiata eta kit parsai noan, na tuladang el kit mateng son leo-leo nol Kristus sam, mam kit kon nuling napiut nol Una. ⁹ Kit tana noan, undeng Kristus nuli pait son deng Un in mate ka, tiata Un mate pait lo ka. Ta muik asa mes lo kon man muik kuasa, le tao tele nal Kristus. ¹⁰ Hmunan nu, Un mate oe mes sii, le kose soleng kula ka in kuasa ka. Mo halas ni Un nuli le tulu-balang in todan bel Ama Lamtua Allah.

☆ 6:4 Kolose 2:12

¹¹ Ela kon nol mia, mi musti nangan noan mi tuladang el in maet son na, tiata kula ka muik in kuasa mia pait lo son. Mo halas ni mi musti nulim le taung in todan Ama Lamtua, undeng mi butu-kil nol Yesus Kristus.

¹² Nang le daat in ne ku dalem ma ka, muik kuasa le mana-koet ku deken, lo kam ku suma muid ku aap-inam ma in koma-koma ka, le daek sa-saa daat tas. Ta mam ku mate. ¹³ Sao ku aap-inam ma le lako-daek dais man in tom lo ngas deken, ta na kon kula. Molam bel ku aap-inam ma laok se Ama Lamtua Allah tuun, le Un man mana-koet ku. Tuladang el ku mate son, mo hidim ku nuli pait. Tiata pake ku aap-inam ma totoang, le daek dais in toma ngas bel Ama Lamtua. ¹⁴ Nang le in kula-sala ka banansila el tuang, halin mana-koet mi deken. Nol mi nuil muid upung Musa Atorang nga le halin daid in babanan pait nol Ama Lamtua bakun na. Ta mi in nuil lolo ka, undeng Ama Lamtua man tulu Un dalen banan na bel mia. Tiata halas ni, Un dalen banan na man mana-koet mia.

Kit daid banansila el ata man daek muid Ama Lamtua in koma ka

¹⁵ Tiata elola? Bet mi nangan noan, “Undeng kit nuil le daek muid upung Musa atorang ngas pait lo, le daid in babanan nol Ama Lamtua, tiata nang le kit daek kula napiut tuun tia. Ta Ama Lamtua kom nabel le tulu Un dalen banan na bel kita!” Mi nangan ela, ta lo? Auk tek mia le! Na kula!

¹⁶ Auk kat kleta deng tuang nol ata. Eta mi sao mi apan nas le daek bel atuli mesa lam, mi musti hii-ming se una, nol daek muid un in koma ka.

Lole un nam, mi tuang. Mo mi niam, un ata. Tiata mi huil le muid se ola? Eta mi huil le lako-daek muid in kula ka lam, mi daid ata deng in kula ka. Nol eta mi huil ela lam, na tao mi apan nas le bakisan deng Ama Lamtua Allah. Tamlom mi huil le lako-daek in toma ka, halin daid ata in lako-daek muid asa man Ama Lamtua in lok mia ka la? Eta mi huil ela lam, mi haup in babanan nol Una!

¹⁷ Hmunan nu, mi nang kula ka le mana-koet mia, mo halas ni mi hii-ming asa man in ne mi dalen nas sa, le daek muid atuil sarani las in tui mia ka. Undeng na le, auk nodan mamo se Ama Lamtua. ¹⁸ Ta Ama Lamtua sas-sao mi deng kula ka in kuasa ka son, didiin kula ka mana-koet mi pait lo son. Tiata halas nia, dasi-dais in toma ngas man mana-koet mia.

¹⁹ Auk in aa nia, nini kleta deng tuang nol ata, le halin mi hlapat nangan taan auk in koma kia. Hmunan nu, mi sao mi apan nas son daid ata le tao kula, didiin mi daid hmomos muid upung Musa Atorang ngas. Mo halas nia, mi musti sao mi apan nas le daid ata, halin suma daek muid in toma ngas tuun, man tao mi le daid niu se Ama Lamtua sila'.

²⁰ Hmunan nu, dedeng mi suma hii nol daek muid kula ka in koma ka ka, mi hii nol daek muid in toma ka lo. ²¹ Eta ela lam, auk le keket elia: Mi haup isin banan saa deng in daek muid ela ka? Ase ta lo? Molota isin man mi in hapu ka tao nahmaeng bali mi tuun. Undeng mi in tao kula ela ka, tiata na man tao Ama Lamtua Allah le bali kudi mia.

²² Mo halas nia, Ama Lamtua sas-sao mi son deng tuang blaana, tiata mi boel tao kula pait bakun na. Ta mi musti daid Ama Lamtua atulin in dake. In puis sa, mam mi daid niu taung Una, nol haup in nuil toma man hidi nutus taan lo ka.

²³ Eta kit daek kula kam, kit in hapu ka, Ama Lamtua bali kudi kit didiin son na. Eta ela lam, kit mateng son nang! Mo Ama Lamtua mana pesang bel kit lalan in puti mes son. Ta Un le bel kit in nuil toma man hidi nutus taan lo ka nol mosa'. Kit haup in nuli na, eta kit tamang le daid kit Lamtuan, Yesus Kristus atulin.

7

Eta atuli li mate son nam, Atorang hukung nga butu-kilas pait lo

¹ Kaka-pali me! Auk tek mi in nangan taan deng atorang hukung ngas. Elia: eta mi nulim nabale lam, atorang deng hukung nga man mana-koet mia. Mo eta mi matem son nam, atorang hukung nga muik hak in mana-koet mia pait lo son.

² Auk kat kleta deng atorang in sapa-mambae. Eta bihata mes saap nol biklobe mes son nam, muid atorang hukung nga lam, oen duas saap didiin mates. Mo eta un sapa-bikloben na mate son nam, bebalung na butu-kil nol atorang na pait lo son. Un boel saap pait. ³ Mo eta un saap nol atuil didang se oras un sapa-bikloben na nuli nabale ka lam, muid atorang nga lam, un nonga. Mo eta un sapa-bikloben na mate son nam, atorang deng in sapa-mambae ka toman lo. Un butu-kil nol atorang na lo son. Hidim eta un

saap nol atuil didang ngam, muid atorang nga lam, un nong lo.

⁴ Ela kon nol mi in parsai ngas! Kristus mate son. Na banansila el mi kon matem leo-leo nol Un son, le nang soleng mi in nuli blaana. Hidim atorang hukung nga tom mi pait lo. Halas ni mi butu-kil nol Atorang nas lo son, le butu-kil nol Kristus, man nuli pait son deng Un in mate ka ka. Na banansila el bebalu man in saap pait ta. Muik dasi in tom una lo. Tiata halas ni totoang man mi in dake ngas, daek bel Ama Lamtua.

⁵ Ta hmunan nu kit suma daek muid kit aapinan ni in koma-koma ngas tukun. Undeng kit taan atorang ngas, tiata na man tao kit le kaliut atorang nas kon, nol tao dasi-dais man in tom lo ngas. Kit in kula ka, man tao Ama Lamtua Allah le bali kudi kita. ⁶ Hmunan nu kit musti daek muid atorang ngas. Mo halas ni atorang ngas tom kit pait lo son, undeng kit sao soleng kit in nuli blaana son. Muid lalan blaana in koma ka lam, Atorang man in dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka dalen na ka, butu-kil nol kita. Mo muid lalan balu ka in koma ka lam, kit butu-kil nol Atorang nas lo son. Lole Ama Lamtua Koo Niu ka man mana-koet kita lam! Tiata halas ni, kit daek taung Ama Lamtua sii.

Musa atorang nga tek balang in daat man ne kit dalen ni ngias

⁷ Tiata, kit le aa elola? Tamlom mi nangan noan, “Atorang man Ama Lamtua in bel Musa ka, kula ka!” Loo! Ta eta auk nangan taan atorang na lo kam, taon elola ko auk nangan taan dasi-dais man in tom lo ngas se auk daleng ngi lo.

Tuladang el muik atorang man noan, “Kom in kat atuli hmuki-nalan deken!” Mo eta auk taan atorang nga lo bii kam, taon elola le auk taan nal noan, in koma tuladang ela ka, kula ka? Bisa lo!✧

⁸ Mo undeng muik atorang man in tek ela, tiata na banansila el dasi-dais daat in ne auk daleng ngi kias, man tao auk le kom in kat atuli hmuki-nalan na. Eta muik atorang lo kam, kula ki kon muik kuaas le mana-koet atuli li lo.

⁹ Se auk in nuli hmunan nua, auk nangan taan Ama Lamtua Atorang ngas lo. Nesang halas-sam auk nangan tanas nol babanan. Tiata halas-sam auk tana noan, auk kaliut Atorang nga nol tao kula son. Hidim isin man auk in hapun deng kula ka ka, auk musti mateng. ¹⁰ Hidim auk daleng ngi dudus, lole auk tana noan, auk esang haup in babanan nol Ama Lamtua lo, eta auk suma lako-daek muid Un Atorang ngas tukun. Eta auk tom Ama Lamtua in komali ka le haup in hukung tele kam, toma, undeng auk kaliut Un Atorang ngas son. Molota Atorang ngas muki, le tao atuli li haup in nuil toma. Mo taung au lam, Atorang na man tao didaan au, hidim tao Ama Lamtua le bali kudi au. ¹¹ Atorang na meman tulu lalan in nuil toma ka. Mo undeng in daat ta nuli ne auk daleng ngia, tiata auk nole bali auk apang ngi son, le nangan noan, auk haup in babanan nol Ama Lamtua sadi auk tao muid Un atorang ngas. Hidim hnika ka el noan, Atorang na man tao Ama Lamtua le nikis au, nol dai nakbua nol auk lo.✧

✧ **7:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:21 ✧ **7:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:13

¹² Tiata, eta apin atuli tek noan, “Atorang man Ama Lamtua in bel Musa ka kula!” Kam auk siut noan, “Loo! Ama Lamtua Atorang nga, niu!” Nol totoang prenta man in ne Atorang nga dalen na ka, niu, toma, nol banan.

¹³ Bet mi kon nangan noan, Atorang na man tao Ama Lamtua le bali kudi au, ta lo? Loo! Lole auk taan Atorang na kon no, auk hii muid daat in ne auk daleng ngia ki nabale, didiin auk tao kula. Auk in tao kula ela ka, man tao Ama Lamtua le bali kudi au. Atorang na meman banan, lole tulu dasi-dais daat man in tao kit le bakisan deng Ama Lamtua Allah. Tiata, dedeng Ama Lamtua tulu bel lalan in nuil toma ka ka, Atorang na man tek balang nol langa-langa noan, dais daat in ne kit dalen ni ngias, banan lo.

Dais banan nas nol dais daat tas dising apa ne kit dalen nia

¹⁴ Kit tana noan, Atorang man Ama Lamtua in bel upung Musa ka, niu maa deng Ama Lamtua Koo la. Mo auk suma atuil biaas tuun man daleng ngi kuat-tes lo. Hidim auk hii muid dais daat in muik ne auk daleng ngi kias, didiin auk tao kula. Na banansila el kula ka daid auk tuang, le auk daid ata deng kula ka. ¹⁵ Auk nangan tanan lo. Auk nangan taan asa man auk in dake ka lo. Lole auk daek muid asa man auk le daken na lo. Molam auk daek muid asa man auk le daken lo ka. ¹⁶ Eta auk daek muid asa man auk le daken na lo kam, auk hao noan, Ama Lamtua Atorang nga, toma. ¹⁷ Tiata auk man mana-koet

✧ 7:15 Galatia 5:17

auk apang ngi lo. Molam kula-sala man in nuil ne auk daleng ngi kia, man mana-koet au!

¹⁸ Auk tanan son noan, muik dais banan nuil ne auk daleng ngi lo. Ta in nuil ne auk daleng ngia ki, dais daat si-sii. Tade tam tade lo ko, auk dising nal apang ngi le daek in toma ka lo. Auk koma, mo daid tatahan lo! ¹⁹ Ta auk kom in daek banan, mo auk daken lo. Nol auk kom in daek daat tas lo, mo auk dakes! ²⁰ Eta auk daek muid asa man auk le daken na lo kam, na undeng auk siing lo, molam undeng daat man in nuil ne auk daleng ngi kia.

²¹ Na tulu bel kit in kila mes elia: auk le daek banan na kon no, daat in ne auk daleng ngia ki labang. ²² Molota eta auk nangan deng Ama Lamtua Atorang ngas sam, auk daleng kolo isi. ²³ Mo hnika ka noan, muik kuasa ne auk daleng ngia, man tao didaan au. Lole auk kom in daek banan na, mo daid tatahan lo. Na banansila el in kuasa daat man ne auk daleng ngia ki, daek nal au, le dising auk halin muid se un sii. ²⁴ Eee kasiang nge! Auk niam, atuil in susa-daat! Asii man sas-sao nal auk deng kuasa daat in ne auk daleng ngi kia, man tao Ama Lamtua le nikis au, didiin Un bali kudi au kia le?

²⁵ Mo, ana loo! Ama Lamtua Allah esa man sai lalan son le sao au! Nodan mamo-mamo se Una, undeng kit Lamtuan, Yesus Kristus bel boablingin au! Tiata, eta auk nuil nahlae se auk apang ngi esa kam, auk haup susa-daat. Auk kom le daek muid Ama Lamtua Atorang ngas totoang kon no, muik kuasa daat ne auk daleng ngi man hanet auk le daek kula tutungus.

8

*Kit haup in nuil toma ka, eta kit butu-kil nol
Ama Lamtua Koo la*

¹ Tiata, Ama Lamtua Allah hukung atuil in butu-kil nol Yesus Kristus sa lo! ² Ta muik in kila dua man tom baktetebes: mesa la, eta kit butu-kil nol Yesus Kristus sam, Ama Lamtua Koo la bel kit kuasa le nuil nal se in toma ka. Dua la, in daat muik ne kit dalen nia, man hanet kit le daek kula. Nol eta kit daek kula son nam, Ama Lamtua Allah nikis kita, le bali kudi kita. Mo eta kit haup Ama Lamtua Koo la lam, Un kon sas-sao kit deng kula-sala ka in kuasa ka.

³ Kit soba-naan le tao muid upung Musa Atorang ngas totoang kon no, na bel boa-blingin nal kit deng kula-sala ka in kuasa ka lo, undeng kit suma atuil biaas tuun. Mo Ama Lamtua man sai lalan in puti. Ta Un bel Un Ana ka esa maa le daid atuli, banansila el kita. Kit atuli li tao kula-sala mamo-mamo, mo Yesus sii man tao kula-sala net lo. In dudui pait ta, Un mate le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. ⁴ Ama Lamtua Allah tunang Kristus maa le mate son, halin kit daek nal in toma ngas totoang, muid Ama Lamtua Atorang ngas. Undeng na, halas ni kit daek dasi-dais in toma ngas, muid Ama Lamtua Koo la in koma ka, le daek muid kit in koma-koma ngas esan pait lo.

⁵ Atuil man nuil muid un in koma-koma esa tuun na, nuil ela undeng oen suma taan in nangan dasi-dais daat si-sii. Mo atuil in nuil muid Ama Lamtua Koo la in koma ka, oen suma nangan dasi-dais man in tao Ama Lamtua Koo la le dalen kolo tutungus. ⁶ Atuil in nang dasi-dais

daat tas le mana-koet un in nangan na, banansila el atuil in dai hii-ming se Ama Lamtua Koo la lo ka, lole un dalen in muid Ama Lamtua ka mate son. Mo atuil man nang Ama Lamtua Koo la le mana-koet un in nangan na ka, un in nuli ka toma, nol un dalen na kon hutluul lo.

⁷ Kit atuli li in koma-koma ki sii kam, labang isi nol Ama Lamtua in koma ka. Hidim kit esan dai suda le hii-ming se Ama Lamtua lo, lole kit esan nam bolen lo. ⁸ Tade tam tade lo ko, atuil man in nang oen in koma-koma ngas esan le mana-koet one ka, hanet nal Ama Lamtua le dalen kolo lo.

⁹ Mo mi niam, atuil in nuil dadaat muid mi in koma-koma ngas pait lo son. Ta eta Ama Lamtua Koo la nuli ne mi dalen nas sam, mi daek nal dasi-dais man in tao Un le dalen kolo. (Mo eta muik atuli, man Kristus Koo la nuli se un dalen na lo kam, un kon daid Ama Lamtua nenan lo.)

¹⁰ Mi aap-inan na mam mate, lole hmunan nu mi in daek kula ka. Mo undeng halas ni Kristus nuli ne mi dalen nas son, tiata mam mi hmangin nas nulis napiut, ta Ama Lamtua noken mi son noan, atuil dael lolo, hidim mi babanan nol Un pait son.

¹¹ Ama Lamtua Allah man bel Yesus nuli pait son deng Un in mate ka. Tiata, kit mateng kon no, eta Ama Lamtua Koo la nuli se kit dalen nam, mam Un kon bel kit le nuling pait. Un nahin na noan, Un bel kit le nuling banansila el Un in bel Kristus le nuli pait son na.✧

Ama Lamtua Koo la tek noan, kit daid Ama Lamtua anan

¹² Tiata elia kaka-pali me! Kit muik hningin. Na hningin le nuil muid Ama Lamtua in koma ka, mo hningin le nuil muid kit atuli li in koma-koma lo. ¹³ Ta eta kit nuil muid daat in ne kit dalen ni ngias tuun nam, taon elola ko Ama Lamtua bali kudi kita, le hukung tele kita! Mo eta kit nang le Ama Lamtua Koo la tao dudus kula ka in kuasa ne kit dalen ni kia lam, mam kit haup nal in nuil toma ka.

¹⁴ Atuil in hii-ming se Ama Lamtua Koo la, le Koo na man mana-koet one lam, oen nam mo Ama Lamtua anan. ¹⁵ Eta kit nang Ama Lamtua Koo la, le Un man mana-koet kita lam, kit nuil nol in lii banansila el ata ka lo. Hmunan nu kit in nuli ka ela. Mo undeng kit sium Ama Lamtua Koo la son, le ator kita, tiata kit tana noan, kit daid Ama Lamtua anan. Undeng na le, eta kit haman Un noan, “Ama Namnau!” lam, Un tade le hii-ming kita.✧

¹⁶ Kit dalen nias esan man tek noan, kit daid Ama Lamtua anan. Nol Ama Lamtua Koo la kon tek ela. ¹⁷ Eta kit daid Ama Lamtua anan nam, nahin na noan, mam kit sium Un pusaka la, undeng Un daid kit Aman. Hidim, mam eta Ama Lamtua bel Un Ana Kristus pusaka, lam kit kon sium pusaak na leo-leo nol Una. Mo muik dasi mes pait: kit kon musti haup susa-daat banansila el Kristus in haup susa-daat ta, le halin nam, mam Ama Lamtua nikit kit lapa-lapa, banansila el Un in nikit Kristus lapa-lapa son na kon.✧

Mam Ama Lamtua nikit kit lapa-lapa

¹⁸ Mo muid au lam, susa-daat man kit in haup hahas nia ngas, muik nahin lo, eta sukat nol dasi-dais muun, man mam Ama Lamtua in le tulu bel kita ngas. ¹⁹ Molota totoang man Ama Lamtua Allah in daek son ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia, natang-natang nol kom isi le ngat Un in tulu Un anan in toma ngas, mo asiis sa. Ta Un le tulu puting oen nol dalen kolo. ²⁰ Hmunan nu, Ama Lamtua koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia, nol isin nas totoang le daek muid Un in koma ka. Mo muik tahan in daek muid Un in koma ka lo. In daid elia ni muid apan-kloma ki in koma lo, molam Ama Lamtua esa man nutus son le nang oen tao dadaat ela, halin mam Un hukung one. Mo ela kon no, muik in nahlae nabale.✧ ²¹ Ta halas ni totoang man Ama Lamtua in daek son nas, daat hidis, nol muik lalan in puti lo. Mo mam Ama Lamtua sas-sao one, le halin oen daat pait lo, molam oen daid muun keko lako muid Un in koma ka. Ama Lamtua kon le nikit Un anan nas lapa-lapa, le halin oen kon holsasas deng daat tas.

²² Ta kit tanan son noan, muik in susa-daat mamone ne apan-kloma kia. Deng lolo hmunan nua, maa lius halas nia, totoang man Ama Lamtua in dake ngas bisat in ili, se oras in nata-natang Ama Lamtua le daek totoang nas daid balu ka. Na banansila el bihata bisat in ili, se oras in nata-natang le hua ka. ²³ Apan-kloma ki sii natang-natang lo, molam kit kon natang-natang ela. Ama Lamtua bel kit Un Koo la muna son kon no, kit bisat nabael ne kit dalen nia. Undeng kit

✧ **8:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:17-19

doha-doha nol in natang Ama Lamtua Allah le nikit kit daid Un anan man in toma, nol loat sao kit aap-inan ni deng totoang in daat tas.✧

²⁴ Dedeng Ama Lamtua bel boa-blingin kita ka, Un kon tek noan, mam Un le tao elola. Mo halas ni, kit natang-natang nabale, undeng daid lo bii. Eta kit net dasi mes dadi son nam, kit natang-natang in ngat dais na pait lo ka. Ta atuli li kom in natang-natang le ngat dasi mes man dadi son na lo, ta loo? ²⁵ Mo eta kit natang-natang le ngat dasi mes man dadi lo bii kam, taom kit kehe nol tahang nabale.

²⁶ Ela kon se oras kit in natang-natang nga, Ama Lamtua Koo la kon tulung kita, undeng kit kuat-tes lo, nol kohe-kanas taan babanan lo. Kit kon suma taan in bisat si-sii nol taan in kohe-kanas le aa elola ka lo, molam Ama Lamtua Koo la esa man kohe-kanas bel kita. ²⁷ Ama Lamtua Allah esa taan totoang man kit in le aa deng kit dalen ni ngias. Un kon taan Un Koo la in nangan na. Undeng na le, Un taan totoang dais man Koo la in aa le tulung kita ngas. Ta Ama Lamtua Koo la in nangan na, banansila el Ama Lamtua esa man in nangan. Nol Un Koo la kohe-kanas se Ama Lamtua, nodan le Ama Lamtua tulung atuil in parsai ngas. Koo na, kohe-kanas muid Ama Lamtua in koma ka.

²⁸ Halas ni kit taan son elia: Ama Lamtua Allah daek totoang le daid banan, taung atuil in namnau Una ngas. Ta deng lolo hmunan hesa kua, Ama Lamtua mana-koet meman son le tao elol bel one ka. Nol Un kon hamam oen son, le tekas noan, “Maam tia! Maa le daid Auk atulin!”

✧ **8:23** Korintus dua la 5:2-4

²⁹ Ta hmunan nua, Un taan oen meman son, nol huil nal oen son le taos daid hnika mes el Kristus, Un Ana ka. Ta Kristus man hmunan, le tenga las daid Un palin. ³⁰ Atuil man Ama Lamtua tanas son deng hmunan nua ngas, Un kon haman le daid Un atulin. Atuil nas man hmunan nu atuil in kula-sala, mo Un taos le daid atuil in dalen lolo, halin oen babanan pait nol Una. Nol Un kon nikit oen lapa-lapa.

Ama Lamtua Allah namnau kit isi

³¹ Tiata kit le aa elol pait nol dais nias sa? Ama Lamtua Allah doh tele kita. Eta ela son nam, asii man labang nal kit lolen na? Muik lo, ta lo? ³² Ama Lamtua tahang Un Ana Baun siing nga lo. Molam Un sao Ana ka le mate daid in sui-nahat, halin tulung kit totoang. Undeng Ama Lamtua tahang Un Ana ka bubuit lo kon, tiata kit tana noan, mam Un kon bel kit dais banan nas totoang nol mosa. Baktebes, ta lo!

³³ Bet mi nangan noan, muik atuli bel kula Ama Lamtua atulin in huil nal son nas nabale, mo muik lo, ta loo? Ta Ama Lamtua esa man noken kit son noan, atuil dael lolo man muik in kula-salan pait lo son, le halin kit babanan nol Una.

³⁴ Bet mi kon nangan noan, muik atuli aa noan, Ama Lamtua musti hukung atuil man Un in huil nal son nas nabale. Mo bisa lo! Ta Yesus Kristus mate son. Dudui pait ta, Ama Lamtua belen nuli pait son deng Un in mate ka. Hidim Ama Lamtua nikit Un le daad se maan in todan dudui ka, se Ama Lamtua halin kanan na. Se na, Un kon kohe-kanas bel kit tutungus.

³⁵ Bet mi nangan pait noan, muik atuli, tamlom muik dasi man dising nal Kristus, didiin Un dai namnau kit pait lo, ta lo? Ela lo! Ta dasi tom kita tam, kit dalen ili tamlom kit tom susa-daot, lubu tamlom muik kai-baut lo, tom in daot tamlom atuli le keo kit kon no, Kristus namnau kit tutungus. Muik tahan sa-saa mes man tao nal Un le teen in neka-namnau kita ka lo! ³⁶ Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan, “Atuli li nuti-nuting lalan le keo kita, undeng kit daid Ama Lamtua atulin.

Oen tao kit ela,

banansila el lae-blai man oen le keo ka.”[☆]

³⁷ Tiata kit haup susa-daot elol kon no, kit nal son, undeng Kristus namnau kit isi!

³⁸ Auk tanan baktetebes son noan: muik dasi mes lo kon man tao Ama Lamtua le tene deng Un in neka-namnau kita ka. Kit nuling tam kit mateng, muik ima-ii deng sorga tam, in kil prenta ngas tam, muik kuasa tam, dais halas nias tam dais in maang nguas, ³⁹ kuasa in ne apan-dapa kua tam, kuasa in ne apan-kloma kia, nol sa-saa didang man Ama Lamtua in daek son nas, muik tahan mes lo kon man tao bakisan kit deng Ama Lamtua Allah, nol muik tahan mes lo kon man tao nal Un le teen in namnau kita! Undeng kit butu-kil nol kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua belen maa son na.

9

Ama Lamtua Allah huil atuil Israel las

¹ Kit in butu-kil nol Kristus sias, aa kam toma. Tiata auk nole mi lo. Ne auk daleng ngi kon tek

[☆] **8:36** Buk in Naka-nahalit 44:23

noan, Ama Lamtua Koo la man mana-koet auk daleng ngia. ²⁻³ Auk tek elia: auk daleng ngi iil isi. Auk nataka kam ngele ela, undeng auk nangan auk atulin esa ngas. Ta auk in koma ka le auk nenan bangsa Yahudi* las kon, daid in butu-kil nol Kristus, mo oen mamom parsai Un lo. Eta noan auk sai nal lalan bel one lam, auk tade halin Ama Lamtua hukung au, le seda one. Nol auk kon tade le Ama Lamtua tao bakisan auk deng Kristus, halin nam auk atulin nas butu-kil nol Una. ⁴ Molota oen nam, atuil Israel, na bangsa man in ontong dui ka. Ama Lamtua nikit oen son le daid Un anan deng lolo hmunan hesa kua. Un tulu Un kuasa man muun isi ka bel one. Un butu-kil in hida bili-ngala nol one. Un beles Un Atorang ngas. Oen man taan lalan in todan-lahing se Una, nol in lii-lau Una. Un hid son le tulu Un dalen banan na bel one.☆

⁵ Oen puit maas deng kaim upu kia-kaon nas, nas: upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob (ngaal 'Israel' la maa deng upung Yakob). Nol Kristus, man Ama Lamtua hidan meman son le belen maa ka, kon puit maa deng kaim bangsa Yahudi li upu kia-kaon nas. Kristus nam kon Ama Lamtua Allah, man kil in prenta taung totoang. Tiata eta atuli li nikit in naka-naka bel Una, didiin hidi nutus taan lo kam, toma!☆

⁶ Atuil Israel mamom sium Kristus lo bii kon no,

* **9:2-3** Bangsa *Yahudi* nol bangsa Israel la mes sii, nas atuil Yahudi in daad se dale Israel las, nol se mana-mana didang ngas kon. Mo ngaal *Yahuda* la sama nol bangsa Yahudi la lo. Ta ngaal Yahuda la nam, ngala mes deng ngaal Israel hngul dua kas. ☆ **9:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 4:21; 14:22 ☆ **9:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 32:22-32

atuli li boel aa noan, Ama Lamtua in hida ka daid lo deken. Mi bali noan, totoang atuil in puit maa deng atuil Israel las upu kia-kaon nas, daid bangsa Israel, man Ama Lamtua hulin le daid Un atulin nas se, loo! ⁷ Tuladang el atuli mamoo puit maas deng kaim upu kia-kaons, Abraham. Molam Abraham in hua-koet tas Ama Lamtua hulis totoang lo. Lole Ama Lamtua tek Abraham son noan, “Ku in hua-koet man Auk in tana ngas, suma oen man in putis deng ku anam Isak kas siis.”✧

⁸ Un nahin na elia, deng hmunan nu maa lius halas nia, in hua-koet deng kaim atuil Yahudi li upun Abraham, totoang daid Ama Lamtua Allah anan lo. Suma in hua-koet man Ama Lamtua in hid taung Abraham mas siis, man Ama Lamtua kahis daid Un anan in toma. ⁹ Ta Ama Lamtua butu-kil in hida nol Abraham noan, “Nataka le taun in maa kua lam, Auk pait maang. Oras na lam, ku sapa Sara hua tana-ana biklobe mes son.”✧

¹⁰ Ela tuun lo. Lole kit upun Isak nol un sapa Ribka hua aan hduan. ¹¹⁻¹² Dedeng Ribka hua oen lo bii ka, oen taan in daek dais banan tamlom dais daat ta lo bii. Ela kon no, Ama Lamtua tek Ribka memaan son deng aan hduan man in puti muna ka, noan, “Mam kaka la daek bel un palin na.” Ama Lamtua tek ela, le tulu bel noan, eta Un huil nal atuli mes son nam, Un taan in pake atuling na le tao elola ka. Hidim, Ama Lamtua huil nal pali la le daid Un atulin. Ama Lamtua natang le ngat pali la in dake-mana

✧ **9:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:12 ✧ **9:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:10

ka lo, undeng Ama Lamtua tanan meman son.✧

¹³ Ta Ama Lamtua tek ne Un Buk Niu ka deng aan hduan nias noan,
 “Auk huil nal Yakob,
 mo auk hutun soleng Esau.”✧

¹⁴ Tiata, kit le aa elola la? Tamlom muik in le aa noan, “Ama Lamtua nutus dasi las nol lolo lo ka!” Ela loo! ¹⁵ Lole hmunan nu Ama Lamtua Allah tek upung Musa noan,
 “Auk tulu in namnau bel atuil man Auk in huil esang ngas.

Nol Auk bel dael banan se atuil man Auk in tulu esang ngas.”✧

¹⁶ Tiata, atuling na nataka taan Ama Lamtua in namnau ka, undeng un in koma esa tamlom un in tao ka esa lo. Molam undeng Ama Lamtua esa man kom le tulu Un dalen in namnau ka bel atuling na. ¹⁷ Ta ne in Dula Niu ka, Ama Lamtua tek lahing Mesir ra noan, “Auk nikit ku daid lahi, undeng Auk kom in pake ku, le tulu Auk in kuasa ki bel atuli hut mamomo. Nini ela, totoang atuli li se papmes apan-kloma kia, nikit Auk ngalang ngi lapa-lapa.”✧

¹⁸ Tiata, eta Ama Lamtua le tulu Un dalen in namnau ka bel atuli mesa lam, Un daek ela. Nol eta Un le tao atuling mes dalen na didi kam, Un kon daek ela.✧

Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka, mo Un sium daat tas lo

✧ **9:11-12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 25:23 ✧ **9:13** Meliaki 1:2-3 ✧ **9:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 33:19 ✧ **9:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:16 ✧ **9:18** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:7-9

¹⁹ Muik atuli in kaen nol auk noan, “Eta Ama Lamtua le daek dasi mesa lam, asii man labang Una la? Muik lo, ta lo? Lam tasao le Un hutun in kula ka bel kita lia? Na tom lo!”

²⁰ Eta muik in nangan ela kam, auk siut elia: “Ku nangan noan ku nia mo asii la?! Ku le labang nol Ama Lamtua le?” Ela deken! Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Eta atuli daek sa-saa mesa lam, taon elola le sa-saa in dake na keket bali atuling na noan, “Tasao le ku daek auk eli lia?””[☆] ²¹ Tuladang nga el atuil in daek mulu ka. Nini dale taba bua mesa, atuling nga muik hak le daek tunis kaloen mesa, halin atuli naka. Un kon muik hak le pake dale buan na, halin daek man in dulu hluakat mesa, muid un in koma ka esa.

²² Ama Lamtua Allah kon ela. Un muik hak le daek muid Un in koma ka. Un le tulu bel atuli li totoang noan, Un komali nol sium atuli li in daek dadaat tas lo. Un kon koma, le atuli li taan noan, Un muik kuasa nol Un keeh nal apa ka deng atuli li in tao dadaat bili-ngala ka. Mo atuil in tao dadaat nas, oen suma hii-natang oras sa le oen dudus-didaan toang. ²³ Un tao ela, le atuil hut mammo kas ngat net noan, Un tulu Un in namnau ka bel atuli dehe. Atuil nas, man Un hulis memanson le nikit lapa-lapa. Nol Un koma, le atuli li tana noan, Un sii man uhu dudui. ²⁴ Ta Un huil nal kit memanson, le daid Un atulin. Tenga las atuil Yahudi, nol tenga las pait deng bangsa-bangsa didang. ²⁵ Hmunan nu Ama Lamtua pake mee-baah Hosea, le dul deng atuil Yahudi lo kas noan,

[☆] **9:20** Yesaya 29:16; 45:9

“Muik atuli dehe, hmunan nu Auk atulin lo,
 mo Auk le haman oen noan,
 ‘Mi niam, Auk atulin.’
 Nol muik bangsa dehe, man hmunan nu Auk
 namnaus lo,
 mo Auk le haman oen noan,
 ‘Mi niam, bangsa man Auk in nam-
 nau.’”✧

26 Un kon dul noan,
 “Se na,
 se maan Ama Lamtua in tek oen son noan,
 ‘Mi niam, daid Auk atulin lo!’
 Mam Ama Lamtua man in nuli ka, tek oen noan,
 ‘Halas nia, mi daid Auk anang son!’”✧

Un tek ela, undeng Un namnau atuil Yahudi lo
 kas.

27 Ama Lamtua mee-baah didang, na Yesaya,
 aa net mumuun nol bangsa Israel las noan,
 “Atuil Israel las daid unus tene mesa,
 banansila el hlaen in ne tasi suut tua,
 mo mam suma bubuit sii deng one la, man Ama
 Lamtua beles boa-blingin,
 deng oen in kula-sala ngas.

28 Ta mam un oras sa maa,
 le Ama Lamtua nutus totoang atuil in se
 apan-kloma ki ngias dasi las,
 banansila el Un in tek meman son na.
 Mo Un natang-natang lo,
 undeng Un le tao nulis nol hlalapat!”✧

29 Hmunan nu Yesaya kon tek deng atuil
 Yahudi las noan,
 “Kit ulat,

undeng Ama Lamtua man in Kuasa Dudui
 ka,
 nang le kit in hua-koet tenga las haup in nuli.
 Lole eta ela lo kam,
 kit hiding totoang son na,
 banansila el atuil deng kota Sodom, nol
 kota Gomora.”☆

*Dehet Dais Banan bel bangsa Israel man dai
 hii-ming se Ama Lamtua lo ngas*

³⁰ Tiata, kit le aa elola? Kit le aa noan, atuil
 Yahudi lo, man hmunan nu nuting le babanan
 nol Ama Lamtua lo ngas, halas ni babanan nol
 Un son, undeng oen in parsai se Yesus Kristus sa
 le? Hao, baktebes ela! ³¹ Molota atuil Israel las
 soba-naan le tao muid upung Musa Atorang ngas,
 halin oen haup in babanan nol Ama Lamtua, mo
 daid tatahan lo.

³²⁻³³ Tasao le oen haup in babanan nol Ama
 Lamtua lo kia? Undeng oen suma le daek muid
 Atorang ngas, halin Un sium oen el atuil in dalen
 lolo ka, mo oen parsai se Yesus Kristus lo. Hidim
 na hnika ka el oen tunun tom se “baut in tunun”
 mesa. Ni man Ama Lamtua hid pesang son ne
 Un Buk Niu ka noan,
 “Ngat maa eli le!

Ta Auk tapa Atuli mes son
 se leten Sion, ne kota Yerusalem.
 Atuling na banansila el batu mesa,
 man tao atuli li le tunun.
 Mo asii man parsai se Una lam,
 mae deken.”

☆ 9:29 Yesaya 1:9

Baut na ka, mo Yesus. Mo atuil Israel las hutun soleng Una. Na banansila el oen tunun, hidim oen leas undeng baut na.✧

10

¹ Kaka-pali me! Auk kom le bel atuil Israel las asa la? Auk kohe-kanas le halin Ama Lamtua beles boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Eta daid ela, halas-sam auk daleng kolo.

² Auk bisa tek deng atuil nias oen-lalin na: oen makoe le muid Ama Lamtua. Mo oen makoe ela kon no, oen nangan taan lalan in toma ka lo.

³ Undeng oen nangan taan lalan in nuil toma, man tao atuli li le babanan nol Ama Lamtua ka lo. Tiata oen nuting lalan esan, le halin sobanaan in babanan nol Una. Nini ela, oen dai hii-ming se Un lo.

⁴ Eta atuli li suma daek muid atorang ngas tuun, le halin Ama Lamtua Allah sium one lam, na nol lo bii. Undeng Kristus daek nuli nas totoang son, le halin kit babanan nol Ama Lamtua. Tiata halas ni totoang atuil in parsai se Kristus sas, haup in babanan nol Ama Lamtua Allah son.

Ama Lamtua le bel boa-blingin atuli li totoang deng oen in kula-sala ngas

⁵ Elia, hmunan nu upung Musa tulu lalan se in Dula Niu ka son, le halin atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua Allah, sadi oen daek muid Ama Lamtua Atorang ngas totoang. Un dul noan, “Atuil in daek muid Atorang nias totoang nga, mam haup in nuil toma ka.”✧

✧ **9:32-33** Yesaya 28:16 ✧ **10:5** Atorang deng Tulu Agama las 18:5

⁶ Mo Ama Lamtua Buk Niu ka kon tulu lalan didang noan, atuli li babanan nol Ama Lamtua, sadi oen parsai se Kristus. Muik in dula noan, “Ketan deken tia, noan, ‘Asii man saek nal lako sorga ka?’ ” (Na tuladang el atuli saek laok tek Kristus noan, kit atuli li kom le Un niu maa, halin bel boa-blingin kita.) ⁷ In Dula Niu ka kon dul noan, “Keket deken tia noan, ‘Asii man le niu lako Bolo Naraka, se atuil hmata kas mana lua?’ ” (Na tuladang el atuli li niu lako, le nol sakeng Kristus pait deng Un in mate ka, halin Un bel boa-blingin kita.)

⁸ Tao ela deken! Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka kon dul noan, “Ama Lamtua in hida ka ne ku sila-matam ma son! Ta in hida na muik ne ku baham ma nol ku dalem ma.” In hida man kit in tek atuli las son noan, “Eta ku nuting in nuli kam, ku musti parsai se Kristus!”[☆] ⁹ Eta ku hao nini ku baham ma esa noan, “Yesus na mo, auk Lamtuan” nol ku parsai se ku dalem ma noan, Ama Lamtua Allah bel Yesus Kristus le nuli pait son deng Un in mate ka lam, Ama Lamtua bel boa-blingin ku deng, ku in kula-sala ngas. ¹⁰ Ta eta ku parsai se Kristus nini ku dalem ma lam, Ama Lamtua noken ku noan, atuil in dalen lolo man babanan nol Una. Nol eta ku nini ku baham ma le hao noan, Yesus daid ku Lamtuan nam, Ama Lamtua tade le bel boa-blingin ku deng in kula-sala ngas. ¹¹ Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Atuil in parsai se Ama Lamtua Allah ka, mam haup in mae lo, lole Ama Lamtua le tao titu totoang dais man Un in tek

[☆] **10:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 30:12-14

son nas.”✧ ¹² Atuil Yahudi las nol atuil Yahudi lo kas, hnika mesa. Undeng suma muik Lamtua mes sii, hidim Lamtuan na daid Tuang taung totoang bangsa lias. Un le tulu Un dalen banan na mamamo bel totoang atuil in nodan tulung se Una ngas. ¹³ Ta ne Buk Niu ka muik dulan noan, “Totoang atuil in nodan tulung se Ama Lamtua ngas, mam Un beles boa-blingin deng oen in kula-sala ngas.”✧

¹⁴ Mo taon elol le atuli nodan tulung se atuling mesa, eta oen parsai se un lo bii? Nol taon elola le oen parsai se una, eta oen ming net deng un lo bii ka? Taon elola le oen ming net deng una, eta muik atuli in tek one lo ka? ¹⁵ Nol taon elol le oen laok tek atuli, eta muik atuli in nutus oen ela lo ka? Tiata musti muik atuli in laok tek one. Ta ne in Dula Niu ka muik dulan noan, “Eta atuli kil nol dehet banan na maa kam, oen in maa ka, banan isi!”✧

¹⁶ Mo mi tanan son noan, muik atuil Israel dehe, man dai hii-ming Ama Lamtua Dehet Dais Banan na lo. Ta Ama Lamtua mee-baah Yesaya la dul noan,
“Ee Lamtua!

Atuli las dai hii-ming in hida,
man oen ming son deng kami ka lo!”✧

¹⁷ Tiata, eta le parsai se Ama Lamtua Allah lam, musti hii-ming Un in Teka-teka ngas muna le. Nol eta oen le hii-ming Ama Lamtua in hida ngas sam, musti hii-ming deng Kristus muna le.

¹⁸ Auk keket naan elia: tamlom mi nangan noan, atuil Israel las ming net deng Kristus lo

✧ **10:11** Yesaya 28:16 ✧ **10:13** Yoel 2:32 ✧ **10:15** Yesaya 52:7

✧ **10:16** Yesaya 53:1

bii ka? Taon elola ko oen ming son! Banansila el dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka deng lolo hmunan nu noan,

“Ama Lamtua mee-baha las in hid deng Ama Lamtua ka,

holhising lako papmes apan-kloma ki son;

Un in Teka-teka ngas

lako lius ne apan-kloma ki suut-suut tas son.”☆

¹⁹ Auk le keket dasi mes pait elia, “Atuil Israel las nangan taan Ama Lamtua lalan na lo ke?” Upung Musa nam mo, atuil hmunan man dul dais nia, noan, Ama Lamtua tek atuil Israel las elia:

“Auk le daek dasi mesa

bel atuil deng bangsa didang ngas.

Mam dais na tao mi le dalen idus.

Nol Auk le daek dasi mesa,

bel atuil man mi in noken noan kut hinin na.

Mam dais na tao mi le duu siin.”☆

²⁰ Se leol hmudin halas-sam, upung Yesaya dul langa-langa deng atuil Yahudi lo kas noan,

“Muik atuli deeh hmunan nu nuti-nuting Auk lo, mo oen tutnaal nol Auk son.

Muik atuli deeh man hmunan nu nodan le net Auk lo,

mo Auk tulu-balang Auk apang ngi bel oen son.”☆

²¹ Mo deng atuil Israel las, Ama Lamtua tek son elia:

“Duman-lelom, Auk tod ima ngias duas,

le nata-natang atuil Israel las in maa se Aulia.

☆ **10:18** Buk in Naka-nahalit 19:5 ☆ **10:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:21 ☆ **10:20** Yesaya 65:1

Mo oen dai maa le hii-ming se Auk lo,
nol oen kon labang nol Auk tutungus.”✧

11

Ama Lamtua Allah dalen nahi nol atuil Israel las

¹ Tiata, auk le keket elia: bet mi nangan noan, “Undeng atuil Israel las dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo, tiata Un hutun soleng oen son.” Ela le? Loo! Ta auk kon daid deng one! Auk niam deng ngaal Benyamin. Benyamin ama ka, Yakob. Benyamin upu ka ngala Isak. Isak ama ka ngala Abraham, un nam mo, totoang atuil Israel las upu kia-kaon.✧ ² Ama Lamtua Allah hutun soleng net Un atulin nas lo. Oen nam, man Un tanas meman son deng lolo hmunan nua. Mi nangan net asa man dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka deng upung Elia ka nabale le? Un bisat se Ama Lamtua deng atuil Israel las, kon un nodan le Ama Lamtua hukung one, ³ noan,

“Lamtua! Atuil nias keo tele mee-baah man,
Lamtua in bel maa ngas.

Oen kon sukun didaan mija in tunu-dadung
se maan atuli las in todan-lahing Lamtua ka.
Deng Ama Lamtua mee-baha las totoang,
suma auk siing man nuling nabale.

Mo oen kon nuting lalan pait,
le noan keo tele au!”✧

⁴ Mo Ama Lamtua siut elia: “Ku in teka ka kula!
Ta Auk atulin man in todan-lahing Au ngas, muik

✧ **10:21** Yesaya 65:2 ✧ **11:1** Filipi 3:5 ✧ **11:3** Lahi-lahi las
Buk laih hmunan na 19:10, 14

lihu iut nabale. Oen tahang mumuun, le hui-langus se Ba'al lo!”✠

⁵⁻⁶ Halas ni ela kon. Ta totoang atuil Yahudi las bali kudi Ama Lamtua Allah lo. Muik atuli bubuit deng kami lia, man Ama Lamtua hulis memanson, le beles boa-blingin, na undeng Un le tulu Un dalen banan na bel kami, molam undeng kaim in daek dais banan na lo! Ta eta Ama Lamtua *musti* huil kami, undeng kaim in daek dais banan na lam, nahin na noan, ‘Un in tulu Un dalen banan na’ bel kami ka, muik nahin pait lo son.✠ ⁷ Tiata in puis sa elia: muik atuil Yahudi mamo nuti-nuting le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel one, le halin oen kon haup in babanan nol Una. Mo haup tatahan lo, undeng oen dalen nas didi nol dai hii-ming se Un lo. Mo atuil Yahudi deeh haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng Un huil oen memanson. ⁸ Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan,

“Ama Lamtua kuim oen matan nas
le ngat net lo,
hngilan nas le ming nal lo,
nol kutan nas el hini ka, le oen nangan taan
lo.

Tiata, oen nangan taan in toma ka lo,
maa lius leol neot nia.”✠

⁹ Laih Daud kon dul deng bangsa Yahudi las ne Buk Niu ka noan,

“Nang le oen tao fesat se oen mija las esan.

Ta oen fesat tas esan man kiu nahu bali one,

✠ **11:4** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:18 ✠ **11:5-6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:7-8 ✠ **11:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 29:4; Yesaya 29:10

lole oen nangan noan, totoang banan son.

Nol oen hmukin nas esan man tao oen le tunun.

¹⁰ Nang le oen matan nas tedos,
le oen ngat net saa deken!

Nang le oen lepa-haal ngele napiut,
le halin oen blepon seen nas hkait ta-plaeng!”[☆]

Ama Lamtua le bel boa-blingin atuil Yahudi lo kas kon

¹¹ Tiata, auk le ketan elia: taon elol le atuil Yahudi las tunun nia? Oen nahis son ne? Loo! Mo undeng oen dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo, nol dai parsai se Kristus lo, na sai lalan bel atuil Yahudi lo kas, le haup boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Nol Ama Lamtua sai lalan ela, undeng Un in koma ka le atuil Yahudi las idus, le pait maas muid se Una. ¹² Langa son noan, atuil Yahudi las kaliut asa man in toma ka. Undeng na le, atuil didang deng papes apankloma ki, nataka taan Ama Lamtua dalen banan na. Tiata atuil Yahudi las rugi tene isi. Nol na man tao atuil Yahudi lo kas le haup ontong tene. Mo nesang-nesang, le eta totoang atuil Yahudi las kon babanan pait nol Ama Lamtua lam, na banan dui pait!

¹³ Auk le tek mi atuil Yahudi lo kas elia: Ama Lamtua nutus auk son le maa tek mi atuil Yahudi lo kias deng Un Dehet Dais Banan na. Undeng na le, auk dil tingan halin lako-daek os in banan isi nia. ¹⁴ Ta eta auk lako-daek os ni nol babanan

[☆] **11:10** Buk in Naka-nahalit 69:23-24

nam, tamlom mo auk tao atuil Yahudi lias idus, didiin teng deng one la daek muid Ama Lamtua in koma ka, le haup boa-blingin deng oen in kula-sala ngas sa. ¹⁵ Dedeng Ama Lamtua hutun soleng Un atulin Yahudi las sa, na sai lalan le atuil Yahudi lo kas haup dola, halin tamas daid Ama Lamtua atulin. Mo mam eta atuil Yahudi las babanan pait nol Ama Lamtua lam, na banan dui. Ta na banansila el oen nulis pait son deng oen in mate ka!

¹⁶ Kat kleta deng atuli in le daek ruti. Eta un kat uut bubuit deng ruti na le belen se Ama Lamtua lam, mam ruti na totoang kon daid Un nena man niu. Nol eta atuli bel kai ina mes klaput tamlom isin le daid in bele deng un klapa la, bel Ama Lamtua lam, mam kai ina na tetema kon daid Un nena man niu.

¹⁷ Auk le sukat bangsa Yahudi li nol kai saitun ina mesa, man nuli se klapa dalen. Ama Lamtua Allah dait soleng kai na bango deeh son. Mo mi man Yahudi lo kias, banansila el kai saitun alas. Hidim Ama Lamtua dait nal bango dehe, le tapan laok se kai ina in se klapa la dalen na ka. Nini ela lam, bango deng kai ina in se likun na ka, sium in nuli deng kai in se klapa dalen na ka. Na banansila el mi man Yahudi lo kias kon sium nal Ama Lamtua dalen banan na, man Un le belen laok se Un atulin Yahudi las. ¹⁸ Mo doha-doha loo! Koak le nangan noan mi in daid kai bango deng likun nua ngas, banan dui deng bango man Ama Lamtua in dait soleng son nas deken! Ta eta mi le nikit mi apan nas sam, nadidingun deken, ta mi suma bango tukun! Mi man tao kuat kai ina na lo. Molam klaput ta man tao kai ina na le

daid kuat!

¹⁹ Bet mi le aa noan, “Ama Lamtua dait soleng bango deng kai ina man in nuli ne Un klapa dalen na, halin Un tapan kaim lakong se lang lolen, le seda bango blaas nas.” ²⁰ Na toma. Mo nadidingun deken, ta Ama Lamtua dait soleng bangong nas son, undeng oen parsai se Kristus lo. Nol mi seda one, undeng mi parsai se Kristus. Tiata koaok deken! Banan dui ka, mi dohadoh tuun, nol tao dahu-dahut deken! ²¹ Ta atuil Yahudi las banansila el bango esa ka, man nupu muna. Mo Ama Lamtua nang le oen tahang nesang se na lo. Tiata, eta mi parsai napiut se Un lo kam, mi nangan noan Un nang mi le tahang napiut se na deken. Ta ela lo!

²² Tiata, mi musti nangan babanan le. Ta Ama Lamtua nam dalen banan. Mo Un bel hukung ngam kon ngele. Mam Un bel hukung atuil in nahi son, man babanan nol Un lo ngas. Mo taung atuil Yahudi lo kas, Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mia, sadi mi butu-kil napiut nol Una, nol nang le Un daek asa man banan na bel mia. Mo eta mi nang le Un tao bel mi ela lo kam, Un kon le dait soleng mi deng Un kai ina ka. ²³ Ela kon nol atuil Yahudi las. Eta oen sabail apan le parsai se Kristus sam, mam Ama Lamtua tapan oen pait lakos se kai ina esa ka. Undeng Un muik kuasa le daek nal ela! ²⁴ Ta mi atuil Yahudi lo kas, banansila el bango deng kai saitun alas, man hmunan nu nuli dadahut se klapa likun na. Mo Ama Lamtua huil nal mi son, le tapan mi lakom se kai saitun ina banan, man Un mulan ne Un klapa la ka. Nang le kai alas sas

siis kisa, nol kai in ne klapa la ngas kisa. Ta eta atuil Yahudi lo ngas haup in daid ela kam, salolen nol atuil Yahudi las sa. Oen muun dui pait, eta Ama Lamtua tapan oen pait lakos se oen kai ina esa ka.

Mam atuil Yahudi las babanan pait nol Ama Lamtua

²⁵ Kaka-pail in se Roma me! Mi musti nangan taan dais nia, man hmunan nu daid dais in buni. Ta eta mi nangan tanan son nam, mi koaok noan mi atuil in tana deken. Ta elia: halas ni atuil Yahudi deeh dalen didi, le dai parsai se Kristus lo. Mo mam oen tao ela napiut lo. Ta eta totoang atuil Yahudi lo man Ama Lamtua hulis son nas parsai se Kristus sam, mam atuil Yahudi las kon parsai se Una. ²⁶ Tiata, eta oras na maa lius son nam, mam Ama Lamtua bel boa-blingin totoang atuil Yahudi las, deng oen in kula-sala ngas. Na banansila el in dul son ne Buk Niu ka noan, “Mam muik Atuling mes maa,

man bel boa-blingin kit deng in daat tas.

Un maa deng leten Sion, ne kota Yerusalem.

Mam Un man tao Yakob in hua-koet tas le oen pesang deng oen in kula-sala ngas.

Ta oen in nuli ka dai toe muid Auk lo, nol oen bali kudi Auk lalan in nuil toma ka son.✧

²⁷ Auk le kose soleng oen in kula-sala ngas.

Ta Auk butu-kil in hida nol oen ela son.”✧

²⁸ Taom eta atuil Yahudi las ming Kristus Dehet Dais Banan na lam, oen tao apan nas el musu ka le labang nol Una. Nini ela lam, oen bel mi atuil

✧ **11:26** Yesaya 59:20-21 ✧ **11:27** Yermia 31:33-34

Yahudi lo kas dola! Ela kon no, Ama Lamtua namnau oen nabale, undeng Un namnau oen upu kia-kaon nas, nol huil nal oen son le daid Un atulin. ²⁹ Ta eta Ama Lamtua bel sa-saa mes son nam, Un kat pait lo ka. Nol eta Un tek atuli li son noan, “Maa le muid Au! Maa le tamam daid Auk atulin tia!” Lam, Un nulut soleng oen pait lo ka.

³⁰ Hmunan nu, mi man atuil Yahudi lo kas dai hii-ming se Ama Lamtua lo. Mo halas nia, mi man sium Ama Lamtua in namnau ka, undeng atuil Yahudi las dai hii-ming se Un lo. ³¹ Tiata one, man halas ni dai tao muid Ama Lamtua in koma ka lo. Undeng na le, Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka bel mi nabale. Nol mam Un kon le namnau oen pait. ³² Halas ni Ama Lamtua ngat atuil Yahudi las nol atuil Yahudi lo kas, hnika mes sii. Lole oen totoang tao muid Un in koma ka lo, banansila el oen ne bui dalen, man taan lalan in puti lo. Un nang le daid ela, halin Un tulu bel totoang atuli li Un dalen in namnau ka.

Ama Lamtua nam, banan isi!

³³ Ama Lamtua Allah taan isi!

Nol Un nini Un in tana ka le daek sa-saa banan.

Muik atuli mes lo kon, man taan Un nol baktetebes.

Muik atuli mes lo kon, man taan baktetebes deng Un in nutus dasi ka.

Muik atuli mes lo kon man nangan taan

Ama Lamtua in dake ka.✧

✧ **11:33** Yesaya 55:8

- 34 Muik atuli mes lo kon, man taan baktetebes kit Lamtuan na in nangan na.
 Muik atuli mes lo kon, man bel in tui-tikang bel Una.✧
- 35 Muik atuli mes lo kon man bel nal Ama Lamtua sa-saa mes nol mosa-mosa, hidim dising Ama Lamtua le Un bel seda pait lo!✧
- 36 Ta totoang nas maas deng Ama Lamtua Allah! Totoang dadi, undeng Una!
 Totoang man kit in tao ngas, kit daek bel Una.
 Kit nikit in naka-naka bel Una, didiin hidi nutus taan lo!
 Baktebes ela!✧

12

Eta kit butu-kil nol Kristus sam, kit in nuli balu ka musti daid elola?

¹ Kaka-pail in namnau me! Undeng Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka bel kit son, tiata auk nodan le mi sao mi aap-inan nas tetema bel Una, banansila el hmukit kuli, man pake taung in todan-lahing. Na man tao Ama Lamtua dalen kolo. Dil dididi le daek muid Un in koma ka, nol mi musti nuil niu, ta na man tulu mi in namnau ka, nol mi in todan Ama Lamtua ka. Eta mi tao ela lam, na toma. ² Muid atuil apan-kloma halas ni in hanet mi le tao elola, tamlom nuil elol muid oen in koma-koma ka deken. Nol suma toe muid oen in nangan na, tam oen in nuli ka, tamlom oen hadat ta ela tuun deken. Mo banan dui ka, nang le Ama Lamtua tao mi in nangan

✧ 11:34 Yesaya 40:13 ✧ 11:35 Ayub 41:11 ✧ 11:36 Korintus mesa la 8:6

na daid balu, le mi ngat totoang nas muid lalan balu ka. Nini ela lam, mi taan nal Ama Lamtua in kom taung mia ka. Ta Ama Lamtua in koma ka banan isi, leko, nol tao Un dalen kolo.

³ Undeng Ama Lamtua nutus auk son, nol tulu Un dalen banan na bel auk son, tiata auk tek mi elia: sukat mi apan nas nini lalan in toma! Nikit-nikit apan nas dui deng in toma ka deken. Sukat nini in muik peke lo ka deken. Atuli li mesamesam musti nukleka, le nangan taan karunya man Ama Lamtua belen son, undeng un in parsai se Kristus sa.

⁴ Kat kleta deng atuli li aap-inan. Aap-ina mesam lam bating opa mamoo. Op mesa lam nonool un osa bakisa-bakisan. ⁵ Ela kon, nol kit in butu-kil nol Kristus sias. Kit hut mamoo, mo kit butu-kil apa banansila el aap-ina mesa. Nol atuli li mesamesam osa bakisa-bakisan, banansila el aap-inan man bating op mamoo ka. Mes parlu mesa. Tuladang el, iman man in daid nutus son deng aap-inan nia ka, muik nahin pait lo son, ta lo?[☆]

⁶ Mo mi musti tana, noan, Ama Lamtua bel kit totoang kuasa, le lako-daek osa bili-ngala, undeng Un kom le tulu Un dalen banan na bel kita. Tuladang nga el, eta Ama Lamtua bel ku kuasa le tek Un in hida ka lam, ku musti tek puting in hida na totoang. Mo tek dui deng in hida na deken.[☆] ⁷ Eta Ama Lamtua bel ku karunya in lii-lau atuil didang ngam, ku musti lii-lau oen nol babanan. Eta Un bel ku karunya

[☆] **12:5** Korintus mesa la 12:12 [☆] **12:6** Matius 24:11, 24; Korintus mesa la 14:29; Yuhanis mesa la 4:1-6

le tui atuil deng Una lam, ku musti tui oen nol babanan. ⁸ Eta Un bel ku karunya le tao atuli li halin makoe lam, ku musti tao oen le makoe baktetebes. Eta Un bel ku kuasa le hulung atuil nini ku hmuki las sam, bel ku hmuki-nalan nas le hulung one. Eta Un bel ku karunya le daid tulu taung atuli las, le halin oen lako-daek Un osa la banan dui pait tam, ku musti tade nol makoe le daid tulu baktetebes. Eta Un bel ku dael in namnau le hulung atuil in susa ngas sam, ku musti tulung oen nini dalen in kolo.*

Kristus atulin nas musti nuil elola la?

⁹ Eta mi tulu mi in namnau ka bel atuli lam, tulu in namnau man baktetebes sa; boel sila-klup tuun deken. Bali kudi deng totoang man in daat tas, le kil dididi se totoang man in banan nas. ¹⁰ Mi atuil in sarani ngas musti namnau apa mes nol mesa. Dil dididi le tulu in todan apa mes nol mesa. ¹¹ Eta mi dake lam, daek nol in makoe boel tailuang tuun deken. Se oras mi in dake ka, daek nol dael kolo. Nol daek taung kit Lamtuan na. ¹² Mi musti dalen kolo, undeng mi taan asa man Ama Lamtua in le daek bel mia ka son. Eta haup in susa kam, tahang mumuun. Kohe-kanas duman-lelo; boel teen deken. ¹³ Nini mi hmuki-nalan nas le hulung atuil sarani man parlu in hulung ngas. Eta muik atuli maa deng maan didang ngam, simus le beles in kaa-ninu, nol nang le oen daad tahang se mi uma. Nini ela lam, mi tulu in namnau bel one.

¹⁴ Eta muik atuli in tao sus mi tutungus sam, nodan le Ama Lamtua Allah beles hangun. Boel

* **12:8** Korintus mesa la 12:4-11

bahang oen deken! Na man toma! ✧ ¹⁵ Eta muik atuli dalen kolo kam, dalen kolo leo-leo nolan. Nol eta muik atuli in lilu undeng un dalen ili lam, lilu leo-leo nolan. ¹⁶ Nuil namnau apa nol dalen mesa. Boel koaok deken. Molam tao mi apan nas deng dadale, le nakbua nol atuil in biaas tuun nas kon. Boel nikit-nikit apan le nangan noan, suma ku sii man taan dui deken. ✧

¹⁷ Etan atuli tao ku dadaat tam, ku boel balas nol daat deken. Mo ku nuting naan lalan in banan dui, man totoang atuli li simun. ¹⁸ Eta bole lam, nuting lalan le nuil mole-daem nol totoang atuli lia.

¹⁹ Kaka-pail in namnau me! Boel balas in daat ta nini daat deken. Nang le Ama Lamtua man ator esa. Ta Un koon-mali, eta atuli daek dadaat, banansila el in dul ne Buk Niu ka noan, “Kit Lamtuan na esa tek noan, Auk man muik hak le balas in daat tas.

Ta Auk man bel hukung atuli li in daat tas.” ✧

²⁰ Banan dui ka, daek muid asa man Buk Niu ka in tek deng lolo hmunan nua ka, man noan, “Eta ku musu las lubus sam,

beles in kaa.

Eta ku musu las meen tuu kam,

beles in ninu.

Ta eta ku daek ela lam, mam un mae apa,

le todan bali ku.”* ✧

✧ **12:14** Matius 5:44; Lukas 6:28 ✧ **12:16** Dasi-dais Lila 3:7

✧ **12:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:35 * **12:20** Alkitab dais Yunanin dul noan, “banansila el in nene ai opon laok se un bon na.” Atuil in taan deng Alkitab pas tek noan, un nahin na “un mae apa le todan bali ku.” ✧ **12:20** Buk in Naka-nahalit 140:10; Dasi-dais Lila 25:21-22

²¹ Boel nang in daat tas le mana-koet ku deken. Banan dui ka, nang le banan nas man mana-koet ku. Nini ela, halas-sam ku tao tehen nal in daat tas.

13

Hii-ming atuil in kil prenta ngas

¹ Totoang atuli li musti hii-ming atuil in kil prenta ngas. Ta oen muik hak nol kuasa le prenta atuli lia. Mo oen in kil kuasa na, undeng Ama Lamtua Allah man bel one. In kil kuasa hahalas nia ngas muik kuasa, undeng Ama Lamtua man nikit oen son. ² Tiata, eta atuli labang nol atuil in kil prenta ngas sam, na banansila el oen labang nol Ama Lamtua, undeng Un man nikit oen na. Eta oen tao ela lam, mam tom in hukung deng Ama Lamtua.

³ Eta mi daek in toma kam, lii atuil in kil prenta ngas deken. Mo eta mi daek in daat ta lam, banan dui ka, mi lii one! Tiata, doh apan le daek asa man in toma ka, le lii oen deken. Nol eta mi daek ela lam, mam oen naka mia. ⁴ Ta atuil in kil prenta ngas, Ama Lamtua man hulis, le halin nam oen lii-lau mia. Mo eta mi tao kula tutungus sam, banan dui ka mi lii-tidu! Ta oen muik hak le hukung mia. Oen nam mo, banansila el Ama Lamtua atulin in loka-loka, le hukung atuil in daek dadaat tas. Ta Ama Lamtua sium sa-saa daat man atuli li in dake ngas lo, mo Un komali nol one.

⁵ Undeng na le, mi musti hii-ming atuil in kil prenta ngas. Ta mi tanan son ne mi dalen nas noan, na man toma. Nol mi kon tana noan, eta kit daek in toma ka lo kam, Ama Lamtua komali.

⁶ Ela kon, mi musti baen bea muid in toma ka, le halin atuil in kil prenta ngas daek nal Ama Lamtua osa la tutungus. ⁷ Tiata, mi musti baen totoang mi bea las nol in toma. Bel atuil in nodan duit bea ngas, totoang bea man mi musti in baen nas. Todan atuil in musti sium in todan nas. Nol eta muik atuli daek in banan na tutungus sam, nikit oen ngalan nas, le halin totoang atuli li taan oen in daek banan na.✧

Nuil namnau apa mes nol mesa

⁸ Baen nuli ku hningin nas, le halin nuil nol hningin deken. Ta kit suma hningin se dasi mes sii, na, in namnau apa. Eta mi namnau atuli lam, mi daek muid Ama Lamtua Atorang ngas son na. ⁹ Ta Atorang nas tek noan, “Boel nong deken; keo atuil deken; naok deken; kom in haup atuil didang sa-saa deken,” nol in teka deeh pait. Eta le daek muid Atorang ngas sam, musti daek muid Atorang mes nia, man tek noan, “Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka.”✧ ¹⁰ Ta eta kit tulu in namnau bel atuil didang ngam, kit tao un dadaat lo, ta loo? Tiata, eta kit tulu kit in namnau ka tutungus sam, kit daek nal muid Ama Lamtua Atorang ngas totoang son na.

Nesang lo kam, Kristus le niu pait maa

¹¹ Ama Lamtua Allah le sas-sao kit deng atuil apan-kloma ki in daat tas. Nol halas nia, oras in

✧ **13:7** Matius 22:21; Markus 12:17; Lukas 20:25 ✧ **13:9** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13-15, 17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17-19, 21; Atorang deng Tulu Agama las 19:18; Matius 22:39; Markus 12:29-31

le bel atuli li boa-blingin na, dani dui son deng oras kit in le parsai se Yesus Kristus sa. Undeng na, le kit musti nuil namnau apa, undeng kit taan dais nia. Tuladang el hmunan nu kit nining. Mo halas nia lam, kit musti hangung tia! ¹² Nesang lo ka kam, duman na hidi, le lelo la maa lolen. Tiata in banan dui ka, kit teneng deng in tao dadaat tas tia! Na banansila el atuil in nuil ne mitang dalen nol daek in daat tas, lole oen nangan noan muik atuli in net one lo. Mo halas ni kit musti daid el soldadu man pake kai-baut in prang ngas, nol dil dididi le daek dais banan nas, banansila el atuil in nuil ne langa ka dalen na. ¹³ Kit musti nuil se in toma ka, le halin totoang atuli li ngat net kit in daek babanan na. Eta kit suma taan in tao fesat nol taan in niun mahu si-sii kam, banan lo. Eta kit taan in laok kula nol atuil didang man kit sapan lo kam, banan lo. Eta kit taan in siut-silin nol apa sii kam, banan lo. Nol eta kit taan in idus atuli sii, undeng kit kom oen in dui deng kita ka lo kam, banan lo. ¹⁴ Mo in banan dui ka, mi nangan seda se mi dalen nas, le daid banansila el kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua belen maa son na. Nol eta ku kom le tao sa-saa in tom lo ngas sam, nang ku apam ma le daek muid ku in kom dadahut ela na deken. Keeh nal apan!

14

Kritik dadahut mi kaak-palin man in sarani ngas deken

¹ Tod mi in nas le sium atuil in parsai se Ama Lamtua son, mo un in parsai ka didi lo bii, nol un

nangan taan dasi mamu lo bii ka, nol babanan. Kaen apa nol un in nangan na deken. Nang le un daid mi tapan tuun. ² Muik atuli in parsai se Ama Lamtua, man nangan noan, atuil in sarani ngas kaa saa tuun, el sisi tamlom asa tuun. Mo muik atuil in sarani tenga, man in parsai ka didi lo bii, oen suma kom in kaa utan tuun, undeng oen luil sisi. ³ Mo hii ke! Atuil sarani man in kaa saa tuun na, boel ngat kabaul atuil in dai kaa siis lo ngas deken. Ela kon nol atuil sarani in dai kaa siis lo ngas, tek atuil in kaa sisi ngas deken noan, “Hoe! Kaa sisi lam kula!” Undeng Ama Lamtua Allah sium oen duas son le daid Un atulin!

⁴ Eta ku taan in kritik ku pail-kakam in parsai ngas ela sii kam, ku nangan noan, ku nia mo asii la? Ku muik hak saa le hutun kula ka bel atuil didang ngia? Un nam mo, ku atulin in dake lo! Nol ku niam, un tuang lo. Ta suma un Tuang nga sii, man muik hak le tekan nol langa-langa noan, asa man un in dake na toma, tamlom kula. Mo nadidingun deken. Ta atuling na Tuang nga, man mam sium un nol babanan, undeng un Tuang nga tao un le daid in kuat-tes, nol keeh nala.

⁵ Muik atuli dehe nutus noan, lelo mes lam banan dui deng leol tenga las. Muik atuli teng pait man nangan noan, totoang lelon nas hnika mes sii, muik in kisa lo. Atuli li mesa-mesam musti nutus dais na esan. ⁶ Eta atuli nangan noan, muik lelo dehe man banan dui deng leol tenga las, sam, un tao ela le tulu in todan bel kit Lamtuan na. Atuil in kaa sisi ngas, kaa le tulu in todan bel kit Lamtuan na, ta oen nodan mamu se Ama Lamtua. Ela kon nol atuil in kaa siis lo

ka. Un kon le tulu in todan bel kit Lamtuan na, nol un kon nodan mamose Ama Lamtua.✧

⁷ Eta kit nuling ngam, kit nuling suma taung kit apan ni sii lo. Nol eta kit mateng ngam, kit mateng suma taung kit apan sii lo. ⁸ Ta eta kit nuling nabale lam, kit butu-kil nol kit Lamtuan na. Ela kon, eta kit mateng ngam, kit butu-kil nol kit Lamtuan na nabale. Tiata, kit nuling tamlom mo, kit mateng kon no, kit daid Un nenan nabale. ⁹ Undeng na le, Kristus mate, hidim Un nuli pait. Un tao ela le halin Un daid Lamtua taung atuil in maet son nas, nol taung atuil in nuil nabale ngas kon.

¹⁰ Tiata, tasao le ku nikit apam ma banansila el atuil in nutus dasi, le kritik ku kaak-palim in sarani ka lia? Nol tasao le ku ngat kabaul una lia? Mam kit totoang laok saol Ama Lamtua Allah, le Un presa-ketan kit in nuli ki mesa-mesa.✧ ¹¹ Ta dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Kit Lamtuan na esa man tek noan, ‘Mam totoang atuli li hai bukun le suda se Au, nol tulu in todan bel Au.

Mam atuli li mesa-mesam nini oen bahan nas le hao noan,

Auk daid oen Lamtuan,
undeng Auk niam, Lamtua Allah.’ ”✧

¹² Tiata, mam kit totoang musti laok situ-tala, le tek Ama Lamtua deng totoang kit in lako-daek son nas.

Boel tao le halin ku kaak-palim in sarani ngas nahis se kula ka deken

✧ 14:6 Kolose 2:16 ✧ 14:10 Korintus dua la 5:10 ✧ 14:11 Yesaya 45:23

¹³ Hmunan nu mi in se Roma ngias taan in bel kula mi kaak-palin in sarani ngas tutungus. Tao ela bakun na! Banan dui ka, kit nutus elia: kit boel tao kit kaak-palin nas le tunun deken. Kit boel kiu nahu oen le didiin oen tao kula deken.

¹⁴ Undeng auk butu-kil nol kit Lamtuan Yesus, ta auk taan parsis elia: muik tahan asa mes lo kon man tao nal atuli li le hmomos, didiin un kohe-kanas nal lo se Ama Lamtua. Mo eta atuli mes nangan noan sa-saa mes tao un le daid hmomos, didiin un nataka kam un muik hak le kohe-kanas lo kam, nang le dais na daid sa-saa in luli taung una. ¹⁵ Tuladang el eta ku kaa sisi, le nini na halin tao ku kaak-palim ma dalen ili lam, ku tulu in namnau ka bel un lo son, ta loo? Keeh apam ma le! Tao didaan ku kaak-palim ma suma undeng ku in kaa sa-saa mesa ka deken! Ta Kristus kon mate taung una. ¹⁶ Eta ku daek asa mesa man ku nataka kam banan taung ku, mo atuil didang aa le tao didaa ku ngalam ma, undeng oen nataka kam asa man ku in dake na kula kam, banan lo!

¹⁷ Nangan babanan! Ta Ama Lamtua Allah nam, kit Lahin. Mo kit daid Lahing na atulin, suma undengan kit in kaa-niun muid atorang nga tuun na lo. Ta eta kit le daid Lahing na atulin nam, kit musti daek asa man in toma ka, kit dalen niu, kit nuil lolo-lolo nol dame, nol kit dalen kolo. Totoang nias dadis, eta kit butu-kil tutungus nol Ama Lamtua Koo Niu ka. ¹⁸ Atuil in lii-lau Kristus ela ka, tao Ama Lamtua dalen kolo. Nol atuil didang ngas kon tinang atuling na in nuli ka babanan, hidim naka un noan, “Un nam, atuil banan!”

¹⁹ Tiata, kit musti dil dididi le nuil daem nol apa, hidim tao teken apa dale. ²⁰ Boel tao didaan Ama Lamtua in dake ka se atuil didang in nuli suma undeng in kaa-ninu sii deken. Ama Lamtua tek son noan, boel kaa saa tuun, undeng nas totoang niu. Mo eta ku tao dais nol ku kaak-palim ma, undeng in kaa-ninu kam, ku kula. Tao ela deken!

²¹ In banan dui ka, ku keeh apam ma tuun. Kaa sisi, tamlom niun anggor, tamlom kaa-niun sa-saa didang le tao ku kaak-palim mas le tunun deken. ²² Auk in koma ka elia: eta ku aa nol Ama Lamtua son, le nutus noan ku parsai se Una, deng in kaa-ninu ka elola lam, ku ulat, ta ku nutus hidi ela son. Boel nangan nuting le taan noan, ku in tao na kula tamlom lo ka deken. Lole ku nutus ela son nam. ²³ Mo eta ku dalem ma hduan, hidim ku kaa sa-saa mesa man ku nataka noan tao hmomos ku lam, Ama Lamtua bel kula ku, undeng ku tao muid asa man ku in parsai ne ku dalem ma ka lo. Ta eta ku le tao asa tuun, mo ku parsai noan, na tom lo se Ama Lamtua sila kam, na kula son.

15

Nukleka le tao atuil didang ngas in parsai ka tes taplaeng

¹ Kit in parsai muun son nas musti tade le tulung atuil in parsai muun lo bii ngas, le halin oen tahang nal se in susa dalen. Eta kit suma tao kit aap-inan ni sii le dalen kolo kam, banan lo. ² Auk in tao ka elia: kit nuklek le daek banan saol kit kaak-palin in sarani ngas, le halin oen

in parsai ka didi taplaeng. Nini ela lam, oen dalen kolo nol kita. ³ Ta Yesus Kristus esa lako-daek Un osa la, le tao Un dalen na sii kolo lo, molam Un tao Ama Lamtua Allah le dalen kolo kon. Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka deng, mam asa man in daid nol Yesus sa, noan,

“Oen in bilu-aa Ku ka,
nahi tom Auk kon.”[☆]

⁴ Totoang man hmunan nu in dul ne Ama Lamtua Buk Niu ka ngas, dulas taung in tui kita. Un tulu lalan le tao kit daid kuat-tes taplaeng, tahang nal muun dui pait, nol Un in Teka-teka ngas kon bel kit in makoe taplaeng. Nini ela lam, kit natang-natang nal le halin net Ama Lamtua in tulu Un dalen banan na bel kita ka.

⁵ Ama Lamtua man tao atuli li le oen tahang nal mumun. Nol Un man tao kit dalen ni le makoe tapnaeng. Auk kohe-kanas le nodan halin Un tulu lalan le mi nuil nol dalen mesa, muid Yesus Kristus in koma ka. ⁶ Ta eta mi dalen mes ela lam, mi leo-leo nikit nal in naka-naka bel Ama Lamtua Allah. Un nam mo, kit Lamtuan Yesus Kristus, Ama ka.

Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, taung atuil Yahudi las nol Yahudi lo kas

⁷ Tiata, mi nol mia lam, musti sium apa mes nol mesa, banansila el Kristus in sium mia ka. Ta eta mi nuil ela lam, mam atuli las nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa. ⁸ Auk tek mi elia: Kristus tao apa ka el atuil in loka-loka ka, le tulung atuil Yahudi las halin oen nangan taan noan, Ama Lamtua Allah in aa ka, toma. Nol

[☆] 15:3 Buk in Naka-nahalit 69:8

Kristus kon tao apa ka el atuil in loka-loka ka, le tao inu totoang dais man Ama Lamtua in hid son, le dakes taung kit upu kia-kaon nas sa. ⁹ Nini ela, totoang bangsa Yahudi lo kas nikit in naka-naka bel Ama Lamtua Allah. Lole oen nangan taan noan, Un namnau kit totoang. Na banansila el hmunan nu laih Daud in dul son ne Buk Niu ka noan,

“Undeng na le, auk kom in nikit sakeng Ku ngalam ma lapa-lapa,
se bangsa-bangsa didang ngas.
Auk le tao dain in naka-nahalit bel Ku se bangsa didang ngas silan.”[☆]

¹⁰ Ne Buk Niu ka in dula tenga las dul noan,
“Mi atuil Yahudi lo, man maa deng mana-maan didang.

Tao mi dalen nas kolo,
leo-leo nol Ama Lamtua atulin esang ngas.”[☆]

¹¹ Se in dula didang pait ne Buk Niu ka, laih Daud dul noan,

“Mi in deng bangsa didang ngas,
laok tek totoang atuli li deng Ama Lamtua in muun-tes sa,
le halin oen totoang kon naka-nahalit kit Lamtuan na.”[☆]

¹² Se maan didang pait ne Buk Niu ka, upung Yesaya dul noan,

“Deng Isai ana, laih Daud,
mam un in hua-koet tas mes puit maa.
Mam Un man prenta bangsa didang ngas.

[☆] **15:9** Samuel dua la 22:50; Buk in Naka-nahalit 18:50 [☆] **15:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43 [☆] **15:11** Buk in Naka-nahalit 117:1

Oen taan Un in le maa ka son.

Dadin nam oen natang-natang Una la,
undeng oen taan noan, Un nam mo, asii
ka.”☆

¹³ Ama Lamtua daid peke deng totoang man kit in nahlae ngas. Eta mi parsai se Una lam, Un man tao mi dalen nas kolo nol hutluul lo. Nang le Ama Lamtua Koo Niu ka in kuasa ka, tao tes tapnaeng mi in parsai ka, deng asa man Un le dake ngas.

Ama Lamtua nutus Paulus le laok tek deng Un Dehet Dais Banan na

¹⁴ Kaka-pali me! Auk parsai baktetebes son noan, mi dalen nas inu son nol dasi-dais banan nas, mi nangan taan mamo son, nol mi tui-tek nal apa mes nol mesa. ¹⁵ Auk dul nol langa-langa eli se surat nia, le tek nuting mi oe mes pait, deng dasi-dais nias. Auk dul elia, undeng Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel au, ¹⁶ se oras Un nikit auk le daid Yesus Kristus atulin in nutus sa. Un nutus au, le laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel atuil man bangsa Yahudi lo ngas. Auk lako-daek auk osa la, banansila el tulu agama mesa, man ator atuli hut mamo le daid in bele, man tao Ama Lamtua dalen kolo. Ta Ama Lamtua Koo Niu ka, man tao le oen daid niu, halin Ama Lamtua sium one.

¹⁷ Undeng auk butu-kil nol Yesus Kristus, tiata auk nikit nal silang ngi se Ama Lamtua Allah sila.

¹⁸ Auk brain in aa deng dais didang lo. Auk suma tek mi deng Kristus in dake ngas tuun, nol taon elol le Un pake au lia. Halas ni atuil Yahudi lo kas

☆ 15:12 Yesaya 11:10

man hii-ming se Kristus, undeng Ama Lamtua pake au, le tulu beles lalan nini auk in teka ka, nol auk in lako-dake ngas. ¹⁹ Kristus bel auk kuaas son, deng Ama Lamtua Koo la, le auk tao nal taad herang bili-ngala. Un bel auk kuasa na le tulu bel noan, Kristus nam mo, asii. Nini ela lam, auk tek atuli li se ola-ol son, deng totoang Kristus Dehet Dais Banan na. Auk mulai tek deng kota Yerusalem, pukiu lako pes se dale Iirikum man dani nol Italia. ²⁰ Deng lolo hmunan nua, auk muik in nangan noan, “Auk kom isi le tek deng Kristus, bel atuil man in ming net deng Un Dehet Dais Banan na lo bii ngas!” Ta auk kom in laok tui se mana, man atuil didang laok tui net se na son nas lo. ²¹ Ne Ama Lamtua Buk Niu ka dalen, muik in dula noan, “Bangsa in ming net deng Ama Lamtua lo bii ngas,

man mam ngat net Una.

Atuil man ming net sa-saa lo ngas,

man mam nangan taan deng Una.”☆

Paulus le lako kota Roma

²² Undeng auk osa la ela, tiata auk daid tatahan in tia meo mia lo bii. ☆ ²³ Mo halas ni auk os in se ni ngias, hidis son. Nol auk kom isi le tia meo mia ka taun-taun son. ²⁴ Mam eta auk laok Spanyol lam, auk le tuil meo mia. Hidim eta auk tuil se mia la son nam, mi kon hulung auk duit se lalan in laok Spanyol lia.

²⁵ Mo halas nia, auk le laok Yerusalem muna, le halin lii-lau Ama Lamtua atulin in parsai ne ua ngas. ²⁶ Ta kit kaak-palin in ne propinsi

Makedonia nol propinsi Akaya, bel duit kolete le taung in hulung atuil kasiang man in parsai Kristus se Yerusalem mas.✧ ²⁷ Oen tao ela, undeng oen nataka kam oen muik hningin nol kit kaak-palin in ne Yerusalem mas. Ta atuil deng bangsa didang ngas kon sium dais banan, man Ama Lamtua Koo Niu ka in bel atuil Yahudi las muna son na. Tiata eta atuil sarani man Yahudi lo ngas le pake oen hmuki-nalan nas, halin hulung oen kaak-palin atuil Yahudi las sam, toma.✧

²⁸ Tiata, eta auk daek nuli os ni son, le bel in hulung nias laok se kit kaak-palin in ne Yerusalem mas sam, auk le tuil meo mia, se oras auk in lakong bus el Spanyol la. ²⁹ Mam eta auk maang ngam, auk kil hangun mamamo deng Kristus.

³⁰ Kaka-pali me! Undeng Yesus Kristus daid mi Lamtuan, nol undeng Ama Lamtua Koo Niu ka tao mi le namnau apa mes nol mes son, tiata auk nodan le mi kohe-kanas baktetebes halin Ama Lamtua tulung au. ³¹ Nodan le Ama Lamtua doh auk se propinsi Yudea, le atuil in dai parsai se Ama Lamtua lo ngas daek dadaat saol auk deken. Nol nodan le eta auk laok lii-lau atuil in sarani man ne Yerusalem mas sam, oen sium auk nol babanan. ³² Hidim eta muid Ama Lamtua in koma ka lam, auk tia meo mi nol dael kolo. Auk le teen in kae bubuit se mia la. ³³ Auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua leo-leo nol mia. Ta Un man tao atuli li le nuil babanan nol dame. Baktebes ela!

✧ 15:26 Korintus mesa la 16:1-4 ✧ 15:27 Korintus mesa la 9:11

16

Paulus tunang boa-blingin bel kaka-pail in se Roma ngas

¹ Nini surat nia lam, auk tek nuting mi meman deng kit kakan bihata mesa, ngala Febe, nol auk nodan le mi sium una. Oen nikit un son le daid tulu in kil jemaat se kota Kengkrea. ² Auk nodan le mi tod iman, hidim sium un nol babanan, banansila el mi in sium atuil sarani tenga las kon na, undeng un butu-kil nol kit Lamtuan na. Un parlu asa lam, hulung una. Ta un man tulung au, nol un kon tulung net atuli mamomamo son deng lolo hmunan nua.

³ Tunang boa-blingin deng au, taung bata Priskila* nol un sapa, kaka Akila. Kaim leo-leo lako-daek Yesus Kristus osa la mamomamo son. [☆] ⁴ Oen duwas naha-bubuit tam mates undeng in hulung au. Mo auk siing man nodan mamomamo se oen lo. Ta atuil Yahudi lo man sarain son, deng totoang jemaat in se ola-ola ngas kon, nodan mamomamo undeng oen in hulung nga.

⁵ Auk tunang boa-blingin bel totoang atuil in nakbua le grija se Priskila nol Akila uma la ngas kon.

Auk tunang boa-blingin bel auk tapang, kaka Epenetus. Un nam, atuling man in parsai Kristus muna, se propinsi Asia.

⁶ Tunang boa-blingin bel bata Mia. Un daek nol mumuun son se mi hlala ka.

* **16:3** Buk Niu dais Yunanin in se bango nia ki dul noan "Priska". Priska nol Priskila la nam mo, aa deng atuli mes sii.

☆ **16:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2

- 7 Tunang boa-blingin bel kaka Andronikus nol bata Yunia.† Oen nam mo atuil Yahudi banansila el au. Oras auk parsai se Kristus lo bii kam, oen parsai se Kristus son. Hmunan nu, oen se bui dalen leo-leo nol au. Oen kon daid Ama Lamtua atulin in nutus, nol atuli mamu taan one.
- 8 Tunang boa-blingin bel kaka Ampliatus. Auk namnau una, undeng un butu-kil nol kit Lamtuan na.
- 9 Tunang boa-blingin bel kaka Urbanus. Un kon lako-daek Kristus osa la leo-leo nol kami.
- Tunang boa-blingin bel kaka Stakis man auk in namnau.
- 10 Tunang boa-blingin bel kaka Apeles. Un tom in sukat mo un nala. Tiata langa son noan un parsai se Kristus baktetebes.
- Tunang boa-blingin bel kaka Aristobulus nenan nas totoang.
- 11 Tunang boa-blingin bel kaka Herodion. Un atuil Yahudi banansila el au.
- Tunang boa-blingin bel Narkisus nenan nas totoang, man parsai son se Kristus.
- 12 Tunang boa-blingin bel bata Trifena nol bata Trifosa. Oen kon lako-daek kit Lamtuan na osa la.
- Tunang boa-blingin bel auk tapang, bata

† 16:7 Buk Niu dais Yunanin man banan dui nol blaau dui ka dul noan, *bata Yunia*. Teng pait dul noan *bata Yulia*. Kilan deng abad 13 ka, muik tenga las pait man dul noan, *kaka Yunias*. Blala-blalan Kristen hmunan nuas tek son noan, kaka Andronikus saap nol bata Yunia. Oen duas leo-leo daek taung Ama Lamtua, banansila el kaka Akila nol bata Priskila.

Persis. Ta un kon daek mumuun taung kit Lamtuan na.

13 Tunang boa-blingin bel kaka Rufus. Kit Lamtuan na man huil nal una.

Tunang boa-blingin bel un ina ka kon. Ta un nam mo banansila el auk inang esa.✧

14 Tunang boa-blingin bel kaka Asinkritus, kaka Flegon, kaka Hermes, kaka Patrobas, kaka Hermas, nol totoang kaka-pail man in daad nol one ngas.

15 Tunang boa-blingin bel kaka Filologus, bata Yulia, kaka Olimpasi, kaka Nereus nol un bata hmudin na, nol totoang atuil in sarani man leo-leo nol one ngas.

16 Eta mi nakbua lam sium apa mes nol mesa, nini in liki man tom nol atuil in parsai ngas. Kristus jemaat in se nia ngias totoang kon, tunang boa-blingin bel mia.✧

Paulus tui-teki atuli las

17 Kaka-pali me! Auk nodan le mi doh babanan, ta muik atuli in le tao bakisan mia, nol kom le kiu nahu mia. Asa man oen in tek mia ka, kisa deng asa man kaim in tui mi son nas. Tiata, boel nakbua nol atuil tuladang ela ngas deken!

18 Oen daek bel kit Lamtuan Yesus Kristus lo. Oen suma daek le oen siis man haup un isin na. Oen dasin nas kumis-mina nol atuil in nangan taan isi lo bii deng ol man banan, nol ol man daat tas. Oen aa kam kumis-mina le nole-lilung atuli.

19 Totoang atuli li ming son noan, mi muid napiut Ama Lamtua in koma ka. Tiata auk

✧ 16:13 Markus 15:21
Tesalonika mesa la 5:26

✧ 16:16 Korintus mesa la 16:20;

daleng ngi kolo undeng mia. Auk in koma ka le mi taan deng dais banan nas, nol boel nakbuan nol in daat tas deken. ²⁰ Ama Lamtua Allah sii man bel nal kit le nuil babanan, dame nol tetesa. Mam Un tao dudus uikjale kas laih tuan na in kuasa ka, nol tulu bel noan, mi man nala. Na nesang lo ka. Auk kohe-kanas le nodan kit Lamtuan Yesus Kristus tulu Un dalen banan na bel mia.

²¹ Paling Timutius man daek leo-leo nol au, tunang boa-blingin bel mia.

Kaka Lukius, kaka Yason, nol kaka Sosipater kon tunang boa-blingin. Oen niam atuil Yahudi banansila el au.✧

²² (Auk niam mo Tertius. Auk man dul surat ni muid asa man kaka Paul in tadu auk le dula ka. Boa-blingin deng auk kon, ta auk niam, kit Lamtuan na atulin kon.)

²³ Au (Paulus) daad tahang ne kaka Gayus uma. Totoang atuil in sarani ne maan ni ngias taom nakbua le grija se un uma. Un kon tunang boa-blingin.

Kaka Erastus man daid bendahara deng kota nia, nol kit kaak-palin Kuartus kon tunang boa-blingin.✧

²⁴ [Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus tulu Un dalen banan na bel mi totoang. Ela tuun tia!]‡

Ama Lamtua Allah na mo, muun isi!

²⁵ Naka Ama Lamtua Allah! Ta Un man muik kuasa le tao mi daid kuat-tes. Un Dehet Dais

✧ **16:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✧ **16:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; Korintus mesa la 1:14; Timutius dua la 4:20 ‡ **16:24** Buk Niu dais Yunanin man blaun dui nol banan dui ka, dul bango 24 ti lo.

Banan na tek ela, nol auk kon tui atuli las ela, se oras auk in nahdehes deng Yesus Kristus sa. Ama Lamtua man tek puting totoang dasi-dais in deng Kristus sas bel kit son, man hmunan nu atuli tanas lo, undeng buni-napang nabale.

²⁶ Mo halas nia, dasi-dais man hmunan nu Ama Lamtua mee-baha las in dul ne Buk Niu ka ka, langa son. Ama Lamtua Allah in maet taan lo ka, man mana-koet le atuil deng bangsa-bangsa lias totoang, taan nal dasi-dais man hmunan nu in buni-napang nabale ngas. Nini ela, oen parsai se Una, nol daek muid Un in koma ka. ²⁷ Suma Un sii man Lamtua Allah. Suma Un sii man taan totoang dasi lias. Auk kom in naka-naka Una, undeng Yesus Kristus in dake ka! Baktetebes ela!

Auk surat ti pes se ni tuun tia,

Boa-blingin,

Paulus

**Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng
Apan-kloma ki in Dadi ka
Genesis and the New Testament in Helong
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Helong**

copyright © 2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Helong

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

a9fa7178-81d2-555c-8d43-970807c734d7